

riport

erdélyi

H E T I H Í R M A G A Z I N

XIII. ÉVF. 45. (549.) SZÁM – 2014. NOVEMBER 21.

Örmény reneszánsz | JELENSÉG

Elpancsolt jövő? | RIPORT

Szálasi felajánkozott
a kommunistáknak | HISTÓRIA

Elnököt választott Románia

Ponta kettős veresége

Kolozsvári
Színház
Magyar
Színház

Georg Büchner

Leonce és Léna

Rendező: **Tompa Gábor**

Pénteken, november 21-én
este 8 órakor

www.biletmaster.ro

tartalom

HETI MÉRLEG

4–6 A hét hírei

Szűcs László: Ponta kettős veresége

AKTUÁLIS

7 Cseke Péter Tamás: Iohannis fordított –
Román választás, második forduló

INTERJÚ

8–9 Cseke Péter Tamás: „Közös a felelősség
a választási eredményekért” – Zatykó Gyula,
az Erdélyi Magyar Néppárt alelnöke

HÁTTÉR

10 EMNP: Talpon maradni

NÉZŐPONT

11 Tasnádi-Sáhy Péter: Egy felebarátom
„visszatérítése”

RIPORT

12–13 Tasnádi-Sáhy Péter: Elpancsolt jövő? –
termálvíz-gazdálkodás Nagyváradon

INTERJÚ

14–15 Kustán Magyari Attila: Tömbösödés
a magyar oktatásban – Barna Gergő
szociológus a Közoktatási helyzetkép című
felmérésről

JELENSÉG

16–17 Parászka Boróka: Örmény reneszánsz

GAZDASÁG

18–20 Parászka Boróka: Kelet-Közép-
Európa: törékeny és kockázatos – IMF-
jelentés értékeli a térség országait

HISTÓRIA

21–23 Szilágyi Aladár: „Szálasi felajánlkozott
a kommunistáknak” – Dr. Paksa Rudolf
történész

THALIA

24–25 Szabó Réka: Látomások dekadens
testjátéka – Nona Ciobanu-premier
Kolozsvárott

TÉKA

26 Parászka Boróka: Magunkhoz nyúlunk.
Giambattista Basile: Pentameron. A mesék
meséje, avagy a kicsik mulattatása című
könyvrőlERDÉLYI RIPIORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 45. (549.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

MUNKATÁRSÁK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER,
BORSI BALÁZS

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ SZERZŐK: GÁL MÁRIA,
KŐRÖSSI P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI
FERENC, SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY
ISTVÁN, VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓA KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPIORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAGZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),

MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPIORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:
3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTBL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTBL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRAD

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Francois Fillon** volt francia miniszterelnök, a jobboldali UMP elnöki székét megpályázó politikus ellenzi Románia schengeni csatlakozását, mert szerint ebből az országból származik a legtöbb roma bevándorló. Felfüggesztené azoknak az államoknak a Schengen-tagságát, amelyek képtelenek ellenőrizni az országhatáraikat. Fillon megreformálná és „Schengen+”-ra keresztelné át a Schengen övezet. Szükségesnek látja egy közös európai határrendőrség létrehozását, s szigorítaná a francia állampolgárság megszerzését.

■ **Kijev nem akarja** katonai erővel visszaszerezni azokat a kelet-ukrán területeket, amelyek az oroszbarát lázadók kezén vannak most – mondta az ukrán külügyminiszter egy német lapnak. „Egy katonai hadművelet szenvedésbe taszítaná a polgári lakosságot, ukrán honfitársainkat” – fogalmazott Pavlo Klimkin a Rheinische Post című regionális lapban megjelent interjújában. Az ukrán kormány inkább azon van, hogy betartsa a minszki tűzszüneti megállapodást, és politikai megoldást keres a válságra – tette hozzá.

■ **Victor Ponta** miniszterelnök jelenlétében nyitották meg a dél-erdélyi autópálya Fehér és Szeben megyét összekötő 22 kilométeres szakaszát. A Fehér megyei Koncát a Szeben megyei Szelistyével összekötő új pálya két korábban megépített szakasz között teremt összeköttetést, így Dévától Nagyszebenig immár autópályán lehet megtenni a 126 kilométeres távolságot. Az átadási ceremónia után Ponta kijelentette, „a következő kormány” azon dolgozik majd, hogy Erdélyt Moldovával is Havasalfölddel is autópályák kössék össze.

Újraalakult az USL

A 2012-es parlamenti választásokon kétharmados győzelmet arató, idén februárban felbomlott Szociálliberális Szövetség (USL) újraalakításáról írtak alá szándéknyilatkozatot a Victor Ponta miniszterelnök államfővé választását támogató kormánypártok.

Az USL 2.0 néven újraalakítandó pártszövetséghez a liberális jelzést Călin Popescu Tăriceanu szenátusi elnök bejegyzésre váró Liberális Reform Pártja (PLR) biztosítaná. Ponta államfővé választása esetére Tăriceanunak ígérte a miniszterelnöki tisztséget.

Az eredeti USL-ben részt vevő Nemzeti Liberális Párt (PNL) februárban kilépett a szociáldemokratákkal létrehozott kormánykoalícióból, és a jobbközép Demokrata Liberális Párttal szövetkezve megalakította a Keresztényliberális Szövetséget (ACL). Azok a liberálisok, akik nem kívántak ellenzékbe vonulni, Tăriceanuhoz csatlakozva egy új liberális párt bejegyzését kezdeményezték.

Az USL 2.0 megalakításáról szóló szándéknyilatkozatot – Ponta és Tăriceanu mellett – a Ponta-kormányban részt vevő pártok képviselői írták alá az RMDSZ kivételével, amely az eredeti USL-nek sem volt tagja.

Ponta szerint az USL újraalakítása lesz a biztosíték arra,

hogy államfővé választása után sem kerül minden hatalom a kormány fő erejét alkotó Szociáldemokrata Párt (PSD) kezébe.

Brüsszel: társulás Moldovával

A Moldovai Köztársaság európai uniós társulásáról tartott vitát az Európai Parlament (EP) plenáris ülése Brüsszelben. A képviselők nagy többsége a vita végén támogatta, hogy az EU társulási egyezményt kössön a szovjet utódállammal. A téma felelőse az EP-ben, Petras Austrevicius arról beszélt, hogy a jövő mindig is Európa felé vezette Moldovát, amely része az európai kultúrának, a társulás történelmi fordulópont, amelyet az ország megérdemel. A litván liberális politikus úgy vélte, hogy Moldova társulásával Európa stabilabbá és gazdagabbá válik, s ez mindenkinek érdeke a térségben. Austrevicius hozzátette, ezzel ugyanakkor láthatóan nem mindenki ért egyet; aggasztó Oroszország fellépése a Keleti Partnerség aláásása érdekében. Moldova társulása nem fenyegeti az orosz gazdasági érdekeket – szögezte le a jelentést. A nagy pártok vezérszónokai támogatásukról biztosítottak Chisinăut, és a legtöbben a november 30-i választásokról is szót ejtettek. A legnagyobb frakció, a néppárt vezérszónoka hangsú-

lyozta: Moldovában folytatni kell a reformokat, a voksolással összefüggésben pedig reményét fejezte ki, hogy Chisinău tovább halad az európai úton. A magyar képviselők közül, a Fidesz-KDNP listájáról az EP-be jutott Tőkés László szólott hozzá a moldovai társulásról szóló vitához, arra az álláspontra helyezkedve, hogy a kisebbségek, például a moldovai gagauzok és a krími tatárok számára is az egyesült Európa jelentheti a megoldást, ezért arra kérte az EP-t, hogy szavazza meg a társulási egyezményt. Nem sokkal később a plénum szavazott is a társulási egyezményről, amelyet a képviselők túlnyomó többsége, 529 politikus támogatott.

Nem kötelező a vallásóra

Alkotmányellenes az oktatási törvénynek az a cikkelye, amely szerint a szülőknek kérvényezniük kell iskolás gyermekük felmentését a vallásórán való részvétel alól – döntött az alkotmánybíróság. A taláros testület megállapította: a vallásórák Romániában nem kötelezőek, és csak azoknak a szülőknek kell kérvénnyel fordulni az iskolákhoz, akik azt szeretnék, hogy gyermekük vallásórára járjon. A döntés indoklását a későbbiekben hozza nyilvánosságra az alkotmánybíróság. A szóban forgó törvénycikkely ellen a lelkiismereti szabadságra hivatkozva sok szülő tiltakozott. A paragrafussal kapcsolatos alkotmányossági kifogással a buzăi bíróság kereste meg az alkotmánybíróságot.

Az ortodox patriarchátus megalázónak és diszkriminálónak tartja az alkotmánybíróság döntését. Közleményében az ortodox egyház vezetősége sérelmezi, hogy a döntés „bürokratikus eszközöket vezet be a tanügybe a vallásórák ellehetlenítésére”. A patriarchátus

diszkriminálónak tartja, hogy a szülőknek csak a vallásorák esetében kell kérvényezniük az órákon való részvételt gyermekek számára, más tantárgyak esetében nem.

G20, feszült légkörben

Ismét élesen bírálta az amerikai elnök Oroszországot az ukrán válságban játszott szerepe miatt. Barack Obama a G20 csoport ausztráliai csúcserkezte előtt azt mondta, „az orosz agresszió fenyegetés a világnak, ahogy azt a maláj utasszállító repülőgép megdöbbentő lelővése is jelzi”. Az Egyesült Államok szorgalmazza a szerencsétlenség okozóinak felelősségre vonását – mondta az amerikai elnök, aki együttérzését fejezte ki a 38 ausztrál áldozat hozzátartozóinak. „A világ egyetlen szuperhatalmaként Amerika vezetni fogja a nemzetközi közösséget Oroszország Ukrajna elleni agressziójával és más veszélyekkel szemben is” – jelentette ki, példaként említve az ebola elleni harcot. Előzőleg Brisbane-ben az Európai Tanács elnöke felszólította Oroszországot, hogy minden befolyását vessen latba a kelet-ukrajnai szakadároknál a béke érdekében. Herman Van Rompuy követe, hogy Moszkva vessen véget a szeparatisták fegyver-

rel és katonákkal való támogatásának. Szavai szerint „az Európai Unió továbbra is úgy gondolja, hogy a válságnak csak politikai megoldása lehet”. Az Európai Tanács elnöke is óva intette Oroszországot a szakadárok miatt. A G20 csúcson jelen lévő európai uniós állam-, illetve kormányfők vasárnap egyeztettek az amerikai elnökkel a kelet-ukrajnai helyzettel kapcsolatban. Jurij Usakov, az orosz államfő külpolitikai tanácsadója ugyanakkor ismét azt mondta, hogy Moszkvának „nincs köze” harci cselekmények fokozódásához, és támogatja a szeptemberben kötött minszki tűzszüneti megállapodás végrehajtását. Szerinte a legnagyobb felzárkózó gazdaságok csoportjának (BRIC - Brazília, Oroszország, India és Kína) tagjai „mind illegálisnak és az ENSZ Alapokmányával ellentétesnek nevezték” az ukrán válság kapcsán Oroszország ellen bevezetett nyugati szankciókat, amelyek szerintük akadályozzák a világgazdasági fellendülést. A megromlott orosz-amerikai kapcsolatokról Usakov teljes egészében az Egyesült Államokat hibáztatta.

A Bloomberg szerint a szeptember 5-én kötött tűzszünetet immár napi szinten megszegik felek a konfliktusban, aminek az ENSZ adatai alapján eddig több mint 4000 áldo-

vezércikk

SZÚCS LÁSZLÓ

Ponta kettős veresége

Nem járt indiántáncot, gólrörmöt mímelve stábjá nyakába borulva egyik jelölt sem vasárnap este az exit poll eredmények bejelentése után Bukarestben, pedig az adatok azt sejtették, az ellentmondó felmérések ellenére Victor Ponta elveszítette az elnökválasztást. (Exkluzív klubot alapíthat a kormányfőként tavasszal ugyancsak veszteszlovák Robert Ficóval.) Jelzésértékű, hogy meg sem jelent a kamerák előtt, úgy látszik, a románok reménybeli egyesítőjének nem volt a vereséghez előkészített arca.

A választásra jogosultak kétharmadának a részvétele komoly felhatalmazást jelent a következő öt esztendőre az új elnöknek, ez sokat ér majd, ha parlamenttel, kormányokkal kell 2019-ig hadakoznia. Ez akkor is igaz, ha a végeredmény is csekély különbséget mutat majd kettejük között. Hiszen Klaus Iohannis jelentős hátrányt dolgozott le. Hívei elkötelezettek voltak, képes volt mozgósítani tartálékait, s masszívabban maga mellé tudta állítani politikai hátszínű szavazóit, miközben ez a szociáldemokrata vetélytársnak kevésbé sikerült. Moldova és Havasalföld ezúttal kevés volt Erdélyhez, Bukaresthez és a diaszpórához képest. Az is Szeben polgármesterét segítette Cotroceni felé, hogy miközben az első forduló öt támogató veszteségeinek szavazói zömében most őt választották, Ponta szövetségesei nem teljesítettek jól: Dan Diaconescu, Vadim Tudor és Melescanu szavazóinak a fele Iohannisra szavazott, Kelemen Hunor szavazóinak háromnegyede tett így az exit pollok részletes adatai alapján. Utóbbira hatással lehetett a Nagy-Románia Párt elnökével kötött kormánypárti paktum, úgyhogy Ponta gombóccá gyűrheti a Vadimmal kötött megállapodást, s megcélozhatja vele a legközelebbi szemetest.

Különös volt a két forduló közötti két hét, hisz a végül megtartott két elnökjelölti vita ellenére – ahol Iohannis az első tragikus szereplés után javított vitakészségén – egyetlen téma uralta a közbeszédet, ami akár marginális problémának is tekinthető az ország egészének gondjait tekintve: a külföldön szavazók helyzete, a választás megszervezése Európa nagyvárosaiban. A végeredményt tekintve értelme volt ezt tematizálni, ahogy öt esztendeje Traian Băsescu, úgy 2014. november 16-án Klaus Iohannis is a külföldön szavazók többségével szerzi meg a többséget. Egész pontosan: a Dél- és Nyugat-Európában élők nélkül nem nyer.

Vasárnap este, urnazárás idején Párizstól Madridig, Stuttgarttól Londonig még sok romániai állt az utcán a hideg novemberi esőben. És nem tudtak élni állampolgári jogukkal. Ami egyenlő, ugyanannyit ér, mint a Bukarestbe kora este visszarepülő külügyminiszteré. Mindez a hazai szabálytalanságokkal, voksturizmussal együtt azzal az eredménnyel is járhat, hogy az Alkotmánybíróság érvénytelennek nyilvánítja a második fordulót. Ha így döntenek, abba annak a kormánynak kellene belebuknia, amely a választást szervezte, s vezetője a vesztes induló. Ez a kettős vereség jó ideig zárójelbe teheti a politikai pályája csúcspontjától egy lépésre álló, ott megbotló Ponta karrierjét.

röviden

■ **A Kovászna és Hargita megyei önkormányzatok elnökei, Tamás Sándor és Borboly Csaba Sepsiszentgyörgyön írták alá azt a tanácsi határozat-tervezetet, amely jogilag is megalapozza a két megye együttműködését. Közös projekteket, programokat és rendezvényeket szerveznek, együttműködnek közigazgatási, gazdasági, társadalmi és kulturális téren. A tervezetet mindkét megyei tanácsnak meg kell még szavaznia. Még idén elkülönítenek összegeket közös projektekre, de a jövő évi költségvetésben már külön tétel lesz erre a célra.**

■ **Az első kilenc hónapban 1,511 milliárd euróra emelkedett a külföldi közvetlen tőkeberuházások értéke Romániában – közölte a jegybank. Egy hónappal korábban 1,424 milliárd eurót jegyeztek, így a külföldi beruházások értéke 87 millió euróval nőtt szeptemberben. Tavaly 2,712 milliárd euró áramlott a gazdaságba. Ebből több mint 60 százalék Bukarestbe és Ilfov megyébe irányult. 2012-ben 2,138 milliárd euró külföldi beruházást jegyeztek, ami 18 százalékos bővülést jelentett 2011-hez képest.**

■ **Sikeresek voltak a Nagy Péter Tamás mezőgazdasági államtitkár irányítása alatt zajló, a kedvezőtlen időjárás okozta károkat, valamint a fajfeljavítást célzó de minimis támogatási programok. Az agrártárca november 12-én értékelte ki a programok sikerességét. A május-július közötti esős időszakban elszenvedett veszteségek enyhítésére a méhészek kapnak pénzt, mások tenyésztők és vemhes üszők vásárlására. „A kérések száma jóval magasabb volt, ezért a minisztérium 11 millió lejjel több pénzt utal ki a támogatások kifizetésére” – közölte az RMDSZ államtitkára.**

▷ Szórványnap Medgyesen

„A következő évben az oktatás terén is fájdalmas döntéseket kell hozni, el kell dönteni, hogy mely osztályokról, iskolákról mondunk le, melyeket erősítünk meg” – jelentette ki a Kelemen Hunor Medgyesen. Bethlen Gábor születése napján a szórványban élő magyarokat érintő témákról tartottak előadásokat.

Kelemen Hunor elmondta, ezen a rendezvényen számvetésről és tervezésről kell beszélni, egyrészt az elmúlt esztendőről, időszakról, másrészt a következő évek kihívásairól. Néhány napja tartotta ülését a Máért, a szakbizottságban elhangzott gondolatok pedig fontosak, mert az RMDSZ javaslatára máshol is megtartják a szórvány napját, ugyanakkor meg fogják fogalmazni, hogy ezt az eseményt is törvénnyel szentesítsék a magyar törvényhozásban.

„Nem tudok elmenni a tény mellett, hogy ebben az évben választási kampányok zajlottak. Szeretnénk megköszönni mindazoknak, akik a szórványban képviselték a közösséget, így tudtuk biztosítani az európai parlamenti képviselőtünket. Az egymásra való odafigyelést megtapasztaljuk mindennap,

ami a tömbben és szórványban élő magyarok között létezik.”

Hozzáfűzte, a közösség akkor is felmutatta erejét, amikor szimbolikus államfőválasztásról van szó, és bár arányai szerinti eredményt nem ért el az RMDSZ, a november 2-i szavazatszám mégiscsak az erős közösség képviselőtét bizonyítja. A szórványok nagyvárosaiban élő magyaroknál kimutatható, hogy inkább szavaznak más, román jelöltekre, márpedig ezek a közösségek a legveszélyeztetettebbek.

A szövetségi elnök tájékoztatása szerint a kulturális autonómiát tartalmazó kisebbségi törvény még a parlamentben van, de mivel mindig az autonómiát tartalmazó pont nélkül szavazták volna meg, a szövetség elnapolta a kérdést, amíg a parlament teljes egészében elfogadja majd a jogszabályt.

Támogatás vagy kampányadomány?

Egy november 5-én kibocsátott oktatási minisztériumi rendelet alapján 700 lejt kap minden pedagógus és egyetemi tanár továbbképzésre, vagy pedagógiai segédeszközök megvásárlására, amelyet az év végéig kell elköltenie. Az

élethosszig tartó tanulás elősegítését célzó rendelet időzítése felháborodást keltett a pedagógusok egy részénél, mert Victor Ponta melletti kampányfogásként értelmezték a juttatást.

Király András, az oktatási minisztérium államtitkára szerint inkább azt kellene nézni, hogy félig teli van a pohár. „Ez az összeg EU-s forrásokból származik, amely a továbbképzést segítené elő. Ha egy pedagógus elvi megfontolások alapján úgy érzi, hogy nem szeretné felhasználni, akkor nem kell felhasználnia a pénzt. Az érdekesség az, hogy nem kell számlával bizonyítani a pénz elköltését, de mivel ez egy pályázat, kell írni egy jelentést arról, hogy milyen továbbképzéseken vett részt, milyen pedagógiai segédeszközöket vett, vagy mit tanulmányozott a szakmai fejlődés érdekében a pedagógus” – mondta az államtitkár a *Transindex*nek. Hozzátette, a tanév végéig kell megírni a jelentést. „Ha eltekintünk a választástól, akkor vegye úgy minden pedagógus, hogy a pénzt azért kapta, hogy könnyítsen a továbbképzési lehetőségein, vagy valamilyen segédeszközt be tudjon szerezni, ami hozzájárulhat az osztályban kifejtett munkája minőségének javításához” – hangsúlyozta.

Iohannis fordított

Nagynak számító, 62 százalékos részvétel mellett Klaus Iohannis nyerte vasárnap este 54 százalékosra becsült szavazataránnyal az államfőválasztást. Victor Ponta elismerte vereségt, de közölte, hogy miniszterelnök marad.

Victor Ponta miniszterelnök vasárnap este tíz óra után bejelentette, telefonon gratulált ellenfelének, Klaus Iohannisnak, a Keresztény-liberális Szövetség (ACL) jelöltjének az elnökválasztáson elért győzelméhez. Nem tehetett mást, mert korábban Liviu Dragnea, a PSD főtitkára elmondta: pártja párhuzamos, nem hivatalos szavazatszámolása szerint 95 százalékos feldolgozottságnál Nagyszeben szász nemzetiségű polgármestere a voksok 53 százalékát kapta, a kormányfő 47 százalékot gyűjtött. Iohannis győzelme urnazáráskor még korántsem volt biztos: az exit poll felmérések szoros, de eltérő kimenetelű eredményeket jeleztek előre.

Az *Erdélyi Riport* lapzártájakor még biztosnak tűnt, hogy a kormány a helyén marad. Victor Ponta azt hangoztatta, hogy továbbra is végzi a kötelességét miniszterelnökként. Leszögezte, kategorikusan elutasítja annak a gondolatát, hogy lemondjon a kormány éléről addig, amíg párttársai nem kérik ezt. Hozzátette: eddig senki nem kérte tőle.

Klaus Iohannis Facebook-bejegyzésben adta hírül támogatóinak, hogy győzött az elnökválasztáson. „Győztünk! Visszafoglaltuk az országunkat!” – írta a közösségi portálon az ellenzéki jelölt, röviddel azt követően, hogy Victor Ponta nyilvánosan elismerte vereségét. Nagyszeben polgármestere még este kiment a kormányellenes tüntetők közé, akik ünnepelve fogadták. Urnazáráskor ugyanis ezek vonultak utcára a nagyvárosokban, hogy tiltakozzanak a külföldön élő románok szavazásának nem megfelelő megszervezése ellen. Tiltakozásuk ünnepléssé alakult, amikor megtudták, hogy Iohannis nyerte a választásokat. Buká-

Klaus Iohannis megőrizte a jobboldalnak az elnöki tisztséget

A Ponta-ellenes hangulathoz jelentős mértékben hozzájárulhattak a külföldi szavazóközeteknél történtek

restben, Kolozsváron, Nagyszebenben és Iaşiban is több ezres tömeg vonult az utcákra, hogy a külföldi szavazóhelyiségek nyitvatartásának meghosszabbítását és a kormány lemondását követelje. A televíziók arról is tudósítottak, hogy Párizsban és Torinóban a rendőrség könnygázzal oszlatta fel azoknak a románoknak a tömegét, akiknek több órás sorban állás után sem sikerült szavazniuk, és emiatt tiltakozásba kezdtek.

Tény, hogy a Ponta-ellenes hangulathoz jelentős mértékben hozzájárulhattak a külföldi szavazóközeteknél történtek. A nyugat-európai nagyvárosokban már november 2-án hatalmas sorok alakultak ki, ám a kormány megmakacsolta magát: a történetek ellenére sem volt hajlandó növelni a külföldi szavazóközetek számát, és ez felbőszítette a tömegeket. Egyébként így is csaknem félmillió román állampolgár voksolt külföldön a romániai urnazárás időpontjáig, de a voksolás a Romániától nyugatabbra fekvő területeken helyi

idő szerint 21 óráig folytatódott. A külföldön szavazó polgárok döntő többsége ezúttal is Klaus Iohannisra ütötte a pecsétet. Az első fordulóban külföldön szavazó 160 ezer román állampolgár több mint 80 százaléka jobboldali jelöltekre adta voksát.

Az RMDSZ elnöke vasárnap este nem kívánta kommentálni az eredményeket. A sajtó elé Kovács Péter főtitkár állt, aki annyit mondott: köszönettel tartoznak a választóknak, amiért ilyen nagy számban járultak az urnákhoz. Vasárnap valóban sok magyar szavazott: a székelyföldiek felülmúlták önmagukat. Öt évvel ezelőtt, a második elnökválasztási fordulóban Kovászna megyében 37,61, Hargita megyében 36,98 százalék szavazott urnazárásig, most vasárnap pedig 49,84, illetve 47,82 százalék, s különösen a háromszékiek több mint kétharmada, a kézdivásárhelyiek kilenc tizede Iohannisra.

Közös a felelősség a választási eredményekért

„Mindenki nyomást gyakorol ránk, szűnjünk meg, olvadjunk be” – nyilatkozta az Erdélyi Riportnak részben Budapestre is utalva ZATYKÓ GYULA. Az Erdélyi Magyar Néppárt alelnökét Cseke Péter Tamás az államfőválasztás tanulságairól, az EMNP Fideszhez való viszonyáról kérdezte.

Elégedett-e Szilágyi Zsolt választási eredményével?

Három célkitűzésünk volt, amikor eldöntöttük, hogy jelöltet indítunk az államfőválasztáson. Az egyik az, hogy minél nagyobb nyilvánosság előtt tudjuk megjeleníteni elképzeléseinket a régiók Romániájáról, a föderalizmusról és az autonómia kérdéséről. Ezt a célt szerintem maradéktalanul sikerült elérnünk. Szilágyi Zsolt okosan, jól érvelve magyarázta el az elképzeléseinket a kampány ideje alatt a televíziók biztosította nyilvánosság előtt. A másik célunk az volt, hogy növeljük a legfiatalabb magyar párt, az EMNP ismertségét. Ezt nem tudjuk ugyan mérni, de szerintem ezt a célt is el tudtuk érni. Harmadsorban a támogatottságunkat, a szavazataink számát kívántuk növelni az előző választásokhoz képest. Ezen a téren azonban nem sikerült előrelépünk, megmaradt a korábbi kicsiny, de stabil szavazóbázisunk. Ennek okait már elemeztük és még elemezzük. Itt azért megjegyezném, hogy az RMDSZ önmagához képest zuhanórepülésben van, ha a szavazatszámait nézzük, nagy bajok vannak. Nem az a fajta ember vagyok, aki örül, ha a másiknak rossz. Annak örülök, ami jó a magyar közösségnek s ez nem jó a magyar közösségnek.

Miért nem tudott ön szerint az EMNP jelöltje jobb eredményt elérni az első fordulóban?

A legnagyobb problémát a mozgósítás hiányában látom. Nincsenek meg azok az eszközeink a mozgósí-

Nem lenne jó, ha az erdélyi magyar politikában megszűnne a fékek és ellen-súlyok rendszere (Zatykó Gyula)

tásra, mint a többi, jól beágyazódott pártnak. Elsősorban polgármesterekre, önkormányzati vezetőkre gondolok. Ez egy gyenge pontunk, így nem is csodálkozom, hogy nem értünk el számszerűen sokkal több szavazatot. Másfelől arra számítottunk, hogy végre az erdélyi magyar közösség egy olyan választás előtt áll, amelyen félelem nélkül szavazhat. Nem kell tartani attól, hogy gyengül a magyar képviselő. Csakhogy a magyar szavazók körében megjelent a Victor Ponta győzelmétől való félelem. Ezért már az első fordulóban nem csak a magyar jelöltekre, hanem jelentős arányban Klaus Iohannisra is szavaztak. Így a magyar jelöltek, tehát Szilágyi Zsolt is szavazatokat veszítettek. A 24 százalékban magyar Nagyváradon például 12 százalék szavazott magyar jelöltre. Ez aggasztó, el kellene gondolkodnia rajta az RMDSZ-nek is.

Az eredményeket kiértékelő sajtótájékoztatóján Toró T. Tibor a kudarcot részben azzal magyarázta, hogy a „nemzetpolitika szereplői nem értették meg a választás tétjét”. Vagyis nem kapták meg a Fidesztől a korábbi támogatást. Miért nem segítette a Fidesz az EMNP-t ebben a kampányban?

Ezt inkább a Fidesz vezetőitől kellene megkérdezni. Mi valóban

nem éreztünk támogatást a részük-ről. Ám azt kell mondanom: a támogatás hiánya is hozzájárult ahhoz, hogy kevésbé érezzük kudarcnak Szilágyi Zsolt eredményét, hiszen ezt magunk értük el, minden fajta segítség nélkül.

A nyáron több lap megírta, hogy Orbán Viktor Tusnádfürdőn az EMNP vezetőivel tartott szűkkörű találkozón jelezte: nem ért egyet a jelöltállítás-sal az államfőválasztáson. A Fidesz viszonyulása az EMNP-hez igazolni látszik ezeket a sajtóinformációkat. Ön hogy látja?

Nem voltam ott Tusnádfürdőn az Orbán Viktorral tartott találkozón. Csodálkozom, hogy honnan veszik információikat ezek a lapok, mert az ominózus találkozón mindössze négyen vettek részt.

Szintén a lapok írtak arról, hogy Orbán Viktor nem fogadta hivatalában Szilágyi Zsoltot, annak ellenére, hogy az EMNP jelöltje találkozót kért. Ezzel szemben többször tárgyalt Kelemen Hunorral és beleegyezett abba, hogy az RMDSZ a nevével kampányoljon. Ön szerint miért?

Nem tudok arról, hogy Szilágyi találkozót kért volna a magyar kormányfőtől. Másfelől Orbán Viktor a nemzet miniszterelnöke, és bár-

mikor le kell tudnia ülni Románia miniszterelnök-helyettesével, aki korábban Kelemen Hunor volt. Ez annál is inkább természetes, mert Kelemen Hunor a magyarok egy részét képviseli.

Ez rendben van, de sokan arra számítottak, hogy a Fidesz „stratégiai szövetsége”, az EMNP kampányol majd egy olyan fotóval, amelyen Orbán kezét fog Toró T. Tiborral vagy Szilágyi Zsolttal, nem az RMDSZ. Ez nem így történt. Miért?

Hát én tudok olyan képről is, amelyen Kelemen Hunor kezét fogott Mesterházy Attilával. Úgy érzem, ez egy kicsit túl van dimenzi-onálva.

Szintén Orbán Viktor elfordulását jelzi azt is, hogy Grezsa István kormánybiztos néhány nappal az első forduló után azt nyilatkozta: ésszerűtlen lépés volt a jelöltállítás, az EMNP-nek együtt kell működnie az RMDSZ-szel, vagy pedig csak az RMDSZ marad talpon az erdélyi

Az EMNP elnökségének tagjai. A kép jobb szélén Zatykó Gyula

magyar politikában. Ezek szerint az EMNP már nem a Fidesz stratégiai szövetsége?

Rossz az ön értelmezése. A Fidesz és az EMNP stratégiai szövetsége a mai napig létezik. Másfelől a magyarországiaknak és az erdélyi véleményformálóknak is el kell gondolkodniuk azon, hogy a demokrácia egyik lényege az, hogy van ellenzék. Ugyanakkor mindenki nyomást gyakorol ránk, szűnjünk meg, olvadjunk be. Tehát amikor demokráciáról van szó, mindenki az ellenzék fontos szerepét hangsúlyozza, amikor RMDSZ-ről, akkor már nem kell az ellenzék. Ezt a tudathasadásos állapotot fel kell már egyszer oldani. Nem lenne jó, ha az erdélyi magyar politikában megszűnne a fékek és ellensúlyok rendszere.

Látja-e lehetőségét az RMDSZ-szel való együttműködésnek?

Mi már sokszor mondtuk azt, hogy le kell ülnünk és át kell beszélnünk a dolgainkat. A választásokon

szavazatmaximalizálásra kell törekednünk, és a cél eléréséhez kell módszereket keresnünk. Ám nem az a módszer, hogy mi betagozódunk az RMDSZ-be. Ezt kell az RMDSZ-nek is megértenie. Például, ha Nagyváradon ügyesen politizálnánk, közösen akár kilenc képviselőt is be tudnánk juttatni az önkormányzatba. Felelőtlenség, hogy nem veszünk tudomást a realitásokról. A valóság pedig az, hogy kétpólusú az erdélyi magyar politika, a két pólusnak pedig egy nemzeti minimumban meg kell egyeznie.

Visszatérve a választási eredményekre: kiértékelő sajtótájékoztatójukon Toró T. Tibor és Szilágyi Zsolt jelezték, hogy benyújtják a lemondásukat. Ezt végül az EMNP elnöksége nem fogadta el. Miért?

Ha elfogadtuk volna a lemondásukat, akkor őket kiáltottuk volna ki bűnbaknak, holott közös a felelősség a választási eredményekért. Az egész párt strukturális hiányosságai vezettek ide. A legkisebb szervezetünk elnöke is felelős azért, mert nem tudta mobilizálni az embereket. Megújulásra van szükség, ezért döntöttünk úgy, hogy teljes körű tisztújítást írunk ki.

Úgy tudom, a Tőkés László vezette Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács vezetőségével tartott együttes ülésen az az egyezség született, hogy az EMNP elnöksége elfogadja Toróék lemondását. Másnap azonban mégsem ezt jelentették be. Mi történt közben?

Az EMNT véleményt mondhat, de az EMNP dolgaiban nem dönthet. Az együttes ülésen közösen értékeltük ki a választás eredményét. Szerintem nekik is önvizsgálatot kell tartaniuk, megnézniük azt, hogy ki hogyan állt be Szilágyi Zsolt kampányába. Ez az ő dolguk, mint ahogy a mi dolgunk eldönteni, hogy elfogadjuk-e az elnök lemondását vagy sem. Az EMNT-vel tartott együttes ülésen nem született semmilyen közös döntés, nem is született, az egy beszélgetés volt. Jómagam például azt a mandátumot kaptam a Bihar megyei szervezettől, hogy ne támogassam Toróék lemondásának elfogadását.

Az EMNT véleményt mondhat, de az EMNP dolgaiban nem dönthet (Zatykó Gyula)

Kelemen: a személyes kapcsolat nélkül nem működne

„Az elmúlt években arra törekedtünk, hogy helyrepackoljuk a dolgainkat. Nem volt egyszerű, de úgy tűnik, sikerült” – jelentette ki a Fidesz és az RMDSZ viszonyáról az elnökválasztási forduló előtt a *hvg.hu*-nak adott interjúban Kelemen Hunor. A szövetségi elnök felidézte: az első Orbán-kormány időszakában normális volt a viszony, ám később elhidegült a kapcsolat. „Részben az RMDSZ is azt várta tőlem, másrészt én magam is tisztában voltam vele, hogy a magyar kormánnyal, illetve a 2010-ben kormányra került Fidesszel rendezem a viszonyt (Kelemen 2007-ben lett a szövetség ügyvezető elnöke – a szerk.). Több alkalommal is tárgyaltak a Fidesz és RMDSZ delegációi, volt néhány őszinte négy szemközt beszélgetésünk is a miniszterelnökkel. Ő is tudja, hogy az RMDSZ milyen támogatottsággal bír a romániai politikában, honnan hova jutott. A személyes kapcsolat is fontos, e nélkül nem működne” – magyarázta a politikus.

EMNP: talpon maradni

Az elmúlt két és fél évben fokozatosan kihátrált addigi erdélyi „stratégiai partnere”, az EMNP mögül a Fidesz. Orbán Viktorék elhidegülése a Tőkés László által megálmodott párttól a romániai elnökválasztás első fordulóját követően hivatalossá vált. CSEKE PÉTER TAMÁS összefoglalta a budapesti szemléletváltás folyamatát, és megkérdezte erről az EMNP-t is.

„Azért vagyok itt, hogy az EMNP-t segítsem abban, hogy minél jobb eredményt érjen el a választásokon” – közölte az Erdélyi Magyar Néppárt egyik kampányrendezvényén 2012 júniusában a Fidesz egyik meghatározó politikusa. „Ésszerűtlen lépés volt az EMNP jelöltállítás a romániai államfőválasztáson. Az EMNP-nek együtt kell működnie az RMDSZ-szel, vagy pedig csak az RMDSZ marad talpon az erdélyi magyar politikában” – ezt már egy másik fideszes kormánypolitikus jelentette ki novemberben, a romániai elnökválasztás első fordulóját követően. A két nyilatkozat remekül illusztrálja az elmúlt két és fél évben bekövetkezett budapesti szemléletváltást az erdélyi politikai szervezetek megítélésében. Míg a 2012-es önkormányzati választások előtt a Fidesz vezető politikusai erdélyi kampánykörutakkal segítették az EMNP jelöltjeit, az államfőválasztás előtt be sem tették a lábukat Romániába, sőt a kampányhajrában az RMDSZ már Orbán Viktor jókívánságaival korteskedhetett.

Fokozatos szemléletváltás A váltás fokozatos volt. Az Orbánhoz közeli Bayer Zsolt már 2013-ban arról írt, hogy a Fidesz „levette a kezét” az addigi stratégiai szövetségéről, az EMNP-ről, 2014-ben pedig a Néppárt már nem állított jelöltlistát az RMDSZ ellenében az európai parlamenti választásokon. A szóbeszéd szerint már ebben a döntésben is szerepet játszott a magyar kormányfő, aki egy EP-képviselői hellyel vigasztalta az EMNP megálmodóját, Tőkés Lászlót. Az események a ro-

mániai elnökválasztás közeledtével gyorsultak fel.

Az erdélyi magyar sajtó már a nyáron írt arról, hogy Orbán Viktor nem ért egyet az EMNP jelöltállításával az államfőválasztáson. Ezt a Fidesz vezére Tusványoson közölte egy szűr körben tartott tanácskozáson a Néppárt politikusaival. A tusnádfürdői tábor után történtek aláírásgyűjtések a sajtó értesüléseit. Az államfőválasztást megelőzően Orbán ugyanis fogadta Kelemen Hunor szövetségi elnököt, az EMNP jelöltjét azonban már nem, sőt a kampányhajrában – a nyilvánvaló rábólintásával – bevetett RMDSZ-hirdetés szerint sok sikert kívánt a szövetség jelöltjének. Az EMNP jelöltjét, Szilágyi Zsoltot még a Néppárt vezető politikusainak jó barátjaként ismert Németh Zsolt volt külügyi államtitkár sem biztosította nyíltan támogatásáról az első forduló előtti kolozsvári látogatásakor, amikor Toró T. Tibor pártelnökkel és Tőkés Lászlóval tartott közös sajtótájékoztatót.

Greza számolt A Fidesz kihárítása az EMNP mögül az államfőválasztás első fordulóját követően gyakorlatilag hivatalossá vált. Greza István fideszes politikus, a Miniszterelnökség miniszteri biztosa az eredményeket kiértékelő nyilatkozatában az *InfoRádió*-ban úgy fogalmazott: az első választási forduló után új fejezet nyílik az erdélyi magyar politikában. Leszögezte, hogy a magyar kormányzatnak is figyelembe kell venni a választási eredményeket, és ez alapján kialakítania a magyar szervezetekhez való viszonyt.

„Ennek a választásnak az egyik fő kérdése az volt, hogy a többpártrendszer jelenlegi erdélyi leképeződése a szavazatok megoszlásában mit jelent. Egyértelműnek tűnik, hogy a két jelöltre leadott szavazatok nominális értéke megegyezik a korábbi választáson Kelemen Hunorra, az RMDSZ jelöltjére leadott szavazattal, tehát a meglehetősen csekély arányban résztvevő, szavazó-politizáló magyarság döntő ré-

sze az RMDSZ jelöltjét támogatta” – mondta Greza István. Szerinte „a nemzetépítés jelen szakaszában” mindenképpen át kell tekinteni a magyar szervezetekhez fűződő viszonyukat, és a tényeket figyelembe kell venni Erdélyben és Magyarországon. A miniszteri biztos szerint az elmúlt hónapok gesztusai abba az irányba mutatnak, hogy az RMDSZ és kormányzat, a Fidesz kapcsolatai tovább javulnak. „Nyilvánvalóan az erdélyi választók döntését nekünk figyelembe kell venni” – jelentette ki. Nyilatkozatában gyakorlatilag megerősítette, hogy a Fidesz nem értett egyet az EMNP jelöltállításával: „bizonyos esetekben néha ésszerűtlennek tűnt számomra az elmúlt időszakban a többes jelölés bizonyos helyeken és területeken, nyilván a magyar választóköri körzetekben más szempontok érvényesülnek, mint a kormányban” – fogalmazott. A kegyelemadóval azzal adta meg az EMNP-nek, hogy kijelentette: új fejezet nyílik az erdélyi magyar politikában, amelyhez a Fidesznek alkalmazkodnia kell. „Vagy az, hogy egy marad talpon, és az az RMDSZ, vagy egy konszolidáltabb kapcsolat alakul ki a politikai szervezetek között, és ezek együttműködése határozhatja meg a jövőt” – nyilatkozta a miniszteri biztos.

Toróék lemondtak, és mégsem

Az EMNP elnöke, Toró T. Tibor a nyár folyamán még cáfolta, hogy romlott volna viszonyuk a Fidesz-szel és Orbán nem ért egyet Szilágyi Zsolt indításával. Az elnökválasztás első fordulóját kiértékelve már részben éppen azzal magyarázta államfőjelöltjük gyenge szereplését, hogy a Fidesz magukra hagyta őket. Ezt úgy fogalmazta meg, hogy pártjának nem sikerült meggyőznie „a nemzetpolitika szereplőit” a választás igazi téjéről. Ekkor Toró és Szilágyi bejelentette lemondási szándékát is. Utóbb az EMNP elnöksége nem fogadta el lemondásukat. Ezt azzal indokolták, hogy a felelősség közös, és elrendelték az alulról kezdődő általános tisztújítást a pártban.

„Vagy az, hogy egy marad talpon, és az az RMDSZ, vagy egy konszolidáltabb kapcsolat alakul ki a politikai szervezetek között” (Greza István)

TASNÁDI-SÁHY PÉTER

Egy felebarátom „visszatérítése”

Én tényleg csak mélyen sajnálni tudom Nagy urat, ha kizárólag nemzeti-nemzetellenes, bal-jobb ellentétpárok mentén képes gondolkodni, azt pedig kifejezetten károsnak tartom, hogy nézeteit erőszakosan próbálja másokra erőltetni. Szolgál ez bármennyire is hasznára a romániai magyarságnak, vagy bárkinek?

Egy könyvesbolt „eltérítése” címmel közölt tegnap írást az itthon.ma portál ismeretlen szerzője, jórészt a nevét szintén nem közlő, csak az EMNT-ben betöltött pozíciójával takarózó Nagy József Barnát idézve. A téma: újranyitott a nyár óta zárva tartó Illyés Gyula (most már nem Református) Könyvesbolt. Persze a hangnem némileg kevésbé semleges, mert a szerző(k) szerint az Egyházkerület jelenlegi vezetősége „pályáztatás és a nyilvánosság teljes kizárásával átadta a könyvesbolt üzemeltetését a Riport Kiadó és az Erdélyi Riport nevével fémjelzett médiaklikknek, akik a nemzetidegen balliberális sajtó és könyvszakma nagyváradi letéteményesei.”

Fentieket kibontva Nagy úr idézett közleménye felrója a „lapkiadással és írással foglalkozó jól körülatárolható érdekcsoport”-nak, hogy olyan közéleti embereket hív meg Váradra, akik neki nagyon nem tetszenek.

Emellett, miután az „érdekcsoport”, kiemelt helyen az Erdélyi Riport RMDSZ-es kötődéseit fondorlatosan leleplezi, mintegy végső fegyvertényként közli, a lap impresszumában ott villog a billog (a szójáték tőlem, Nagy úr ilyesmire nem vetemedett): támogatja az RMDSZ és a Communitas Alapítvány.

Mint ahogy – ezt már teszem hozzá én – ugyanott fellelhető a Kós Károly Alapítvány neve, a szerkesztőbizottság névsora, benne Markó Bélával, mint elnökkel, valamint a lap összes közeli és távoli munkatársa – köztük én, Tasnádi-Sáhy Péter – nevének közlésével vállal minden egyes lapszámot. Halkan tenném fel a kérdést, ugyanez az átláthatóság elmondható a Nagy úr számára szimpatikus sajtótermékekről is?

Az, hogy Nagy urat nem köti személyes szimpátia az Erdélyi Riport impresszumában szereplő névsorhoz, esetleg a lap támogatóihoz, távol áll tőle az írások stílusa, szíve legteljesebb joga. Pontosan azért olyan bőséges az a lista, rögtön ott a lap elején, hogy mindenki felnőtt emberként eldönthesse, szeretne-e a szerzők tollából bármit is fogyasztani. Sőt, bár ez lehet teljes utópia, de szerintem minden olvasó minden egyes írásról egyenként eldöntheti, hogy mennyire ért

egyét annak tartalmával, teszem azt egy inkább mélyen nemzeti érzelmű embernek is mondhat értékes dolgokat egy inkább liberális, és ez természetesen fordítva is igaz.

Én tényleg csak mélyen sajnálni tudom Nagy urat, ha kizárólag nemzeti-nemzetellenes, bal-jobb ellentétpárok mentén képes gondolkodni, azt pedig kifejezetten károsnak tartom, hogy nézeteit erőszakosan próbálja másokra erőltetni. Szolgál ez bármennyire is hasznára a romániai magyarságnak, vagy bárkinek?

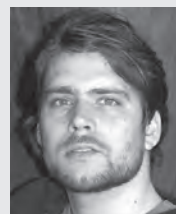
Egy érett közösségben (akár egy városnyiban) – szívből remélem, hogy Nagy úr is ennek építésén munkálkodik – nem oldalak, hanem ügyek vannak: milyenek legyenek a közösségi terek, hogyan éljünk fenntartható módon együtt a természeti környezettel, hogyan legyen jobb az oktatás, minőségi a kultúra, összességében miként éljenek a közösség tagjai minél értékesebb, színvonalasabb életet. Hiszem, hogy munkatársaimmal több fontos ügyet is sikerült megmutatnunk olvasóinknak az Erdélyi Riport hasábjain.

Ha Nagy úr törvénysértést észlel, tegyen feljelentést rágalmozás helyett. Ha szerinte fontos közös ügyeink nem jól képviseltetnek jelen pillanatban, akkor ócsárlás helyett legyen kedves érvelni. Ha nem szimpatizál egy sajtótermékkel, egyszerűen ne olvassa. Ha nem ért egyet egy rendezvény vendégének közéleti tevékenységével, esetleg simán nem tetszik az ábrázata, ne menjen el, vagy vitázzon kultúremler módjára. Ha ellenére van egy – egyébként számos szépirodalmi és egyéb művek mellett polcnyi Bibliát és egyházi kiadványokat, köztük Tőkés István könyvét is forgalmazó – nagyváradi magyar könyvesbolt, ne menjen be, ne támogassa vásárlással, ha sokan lesznek hozzá hasonlóan, akkor a vállalkozás bizonyára elsorvad.

Azt viszont keresztyén a keresztyén emberhez fordulva kérem, ha használni nem tud, legalább ne gyűlölködjön, ne mérgezzon.

Ha ezt neki, és világnézettől függetlenül mindenkinek sikerül megtennie, talán egyszer majd élhetünk egy olyan közösségben, ahol a pártpreferenciák nem döntenek el barátságokat, az életnek jóval kisebb szeletét itatja át a politika, a virtuális térben pedig mindenféle szemléletű, közösségi finanszírozású (civil) sajtótermékek virágozhatnak mindenki legnagyobb örömére, épülésére.

Egy érett közösségben nem oldalak, hanem ügyek vannak: milyenek legyenek a közösségi terek, hogyan éljünk fenntartható módon együtt a természeti környezettel, hogyan legyen jobb az oktatás, minőségi a kultúra

Elpancsolt jövő?

Feltételezem, kevesen gondolkodnak el azon, honnan érkezik a meleg víz a csapba, illetve – távfűtés esetén – honnan és hova tartanak a be- és kifutó csövek. Pedig ezek sokszor életbevágó kérdések. Nagyváradon, ahol két lakónegyedben is használnak termálvizet melegvíz-előállításra és fűtésre, a jövő múlhat rajta. Felbukkanó és eltűnő csövek után nyomozott TASNÁDI-SÁHY PÉTER.

Termálkút a Bunyitay-ligetben

Tündérek költözöben I., illetve II. című írásaimban arra próbáltam választ találni, milyen okok sodorhatták a Püspökfürdőn honos, Európában egyedülálló hévízi tündérrózsát és a vele együtt élő bordás homorcsa csigát a kihalás szélére. Vizsgálódásaim során megtudtam, hogy a Püspök-, illetve Félixfürdőt, a Pece patakat tápláló Nagy bugyogót, valamint a nagyvárad termálkutakat ugyanaz a 2000-2500 mélyen található vízzadó-réteg táplálja. Ahogy a téma szakértőjének számító Paál Gábor geológus szemléletesen elmondta: a rendszer olyan, mint egy tízemeletes lakóház, ahol a Szent László tó tündérei laknak a tizediken, alattuk rögtön a két turistacélpontnak számító település (Püspök- és Félixfürdő) strandjai, szállodái, még lejjebb pedig a Lótusz, illetve Ősi lakónegyedek panelrengetegét meleg vízzel és fűtéssel ellátó termálkutak. Ha az alsóbb szinteken túl sok vizet eresztenek ki, feljebb már nem jut semmi a csapba. Ezt az összefüggést az Országos Ásványkincshatóság (ANRM) megbízásából átfogó tanulmányt készítő

A város egy részében továbbra is termálvíz fűti fel a háztartási meleg vizet. Kérdés, mindezt mennyire hatékonyan teszi. Bizonyos jelek arra mutatnak, hogy aggasztóan kevésbé

Csővek buknak a Körös medrébe a város nyugati részén, a vasúti híd közelében

szakemberek is pontosan ismerik, ezért kerültek november elején nemcsak a fürdők, de a város termálkútjaiba is a víz sokféle paraméterét vizsgáló műszerek. Eredmények legkorábban fél év múlva várhatóak. Addig viszont a város egy részében továbbra is termálvíz fűti fel a háztartási meleg vizet, illetve juttat meleget a lakásokba. Kérdés, mindezt mennyire teszi hatékonyan. Bizonyos jelek arra mutatnak, hogy aggasztóan kevésbé.

Eltömődtek a csövek Hogy könnyebben eligazodjak a nagyvárad termálvíz-hasznosítás múltjában és jelenében, Szabó István megyei tanácsost, az Electrocentrale nyugalmazott távfűtési igazgatóját kérem meg, hogy segítsen. A '70-es években, amikor fiatal mérnökként a Lakás- és Közösség-gazdálkodási Vállalathoz került, a geotermikus energia kihasználása gyerekcipőben járt. Ő is részese volt a riportsorozat első részében is emlegetett Bunyitay-ligetben (Parcul Brătianu) található termálkútról működtetett fűtésrendszer beindításának, melyről elmondja, már ennél hamar felszínre kerültek azok a problémák, amik a Lótusz negyedben később komoly gondokhoz vezettek. A sők ugyanis, ahogy a termálvíz levegővel érintkezett,

azonnal kicsapódtak, így a fölösleges vizet elvezető cső hamar eltömődött. A Nufărul I. negyed építésekor ezt nem vették figyelembe: fúrtak a terület közepén egy kutat, hogy a lakosság melegvíz ellátását a termálvíz készletből biztosítsák. A korábbi tapasztalatok tükrében Szabó úr kezdő mérnökként is furcsállotta, hogy direktbe kötik rá a kutat a csővezetékre, de véleményét nem vették figyelembe. Baj is lett: a visszaforgató rendszer vezetékei két-két és fél év alatt eltömődtek, aztán a fővezeték is kezdett tönkremenni, később a lakosság részéről is sok reklamáció érkezett, hogy a fehér kádakat barnára festi a víz, szóval a termálvizet ki kellett vonni az ilyen irányú felhasználásból, át kellett állni hőcserés vízmelegítésre. Ehhez másik kutat fúrtak a lakónegyed végében, a Peceparthoz közel, azóta is az van használatban, Szabó István legjobb tudomása szerint a rendszer zárt, a vizet a régi kútba préselik vissza. Hogy ez szakmai szempontból megalapozott-e, arról nem bír információval. Az Ősi negyedben szintén használnak geotermikus energiát háztartási meleg víz előállításra, illetve fűtésre. Ez a rendszer viszont Szabó úr tudomása szerint nyílt, a felhasznált termálvíz egy részével az Ősi strand medencéit töltik meg szennyezett, másik részét a vasúti hídnál

pazarló módon a Körösbe eresztik. 1991-ben Szabó mérnök elhagyta az Electrocentrale-t, csak 2003-ban került vissza távfűtési igazgatóként, így nem volt jelen a cég életében, amikor a geotermikus hőenergia elsődleges hasznosítása átkerült a magántulajdonban lévő Transgex Rt.-hez, ezért ennek módjáról nem tud beszámolni. Arról viszont hallott, hogy mind a Lótusz negyedben, mind az Ősiben található kútba a kétezres években szivattyút szereltek, hogy megnöveljék a kitermelést, illetve 2009 óta a Continental Hotel fűtését a Bunyitay liget termálkútjából biztosítják, az erről szóló szerződést sosem látta, mivel azt a szálloda üzemeltetői közvetlenül a Transgex-el kötötték. Tudomása szerint a hotelben felhasznált vizet sem préselik vissza a közetregbe, először a hotel medencéibe vándorol, onnan az Ősi negyed használt vizéhez hasonlóan a Körösbe.

Vezetékvadászat Terepszemlémet a Lótusz negyedben kezdem. Az azonos nevű bevásárlóközpont melletti parkban bukkanak a vastag fűtőcsövekre, próbálom végigkövetni

őket minden irányba, de vagy három esetben kudarcba fullad a kísérlet, mindig eltűnnek valahol a föld alatt. Kétszer viszont nem. Egyik esetben a Lotus Center épületének oldalán látom felkúszni őket (itt érkezhettek be a meleg víz), a másik végén pedig, az egyik közeli utcában a 863-as számú hőközpontra bukkanak, az is lehet, ez a termálforrás maga, de ezt nem sikerül kiderítenem. A Bunyitay-ligetben könnyebb dolgom van: a közepén álló épületet egy hároméves is megtalálná, a kutat pedig csak egy rács védi, így kívülről is látszanak a csöpögő illesztések, a mellettük kicsapódott üledék, illetve a föld alá bukó csőköteg. Szivattyúnak itt nyomát sem látni, úgy látszik, ez a kút megmaradt szabadfolyásúnak. A Körös-parton hosszasan keresgélek, hol lehet a kifolyó cső, de a szálló területén kívül nem találom, az épület alatt fekvő partszakaszt pedig kerítés védi, magánterület felirattal. Egy darabig téblábolok, aztán meglátok egy horgászt, aki a területről sétál kifelé, megkérdem, tud-e valamit a csőről. Tud, ott van a lehajló fűzfák alatt, néhanapján vizet is látni ki-

Macskák melegednek a csövön a Nufáru negyedben

A rendszer olyan, mint egy tűzeleles lakóház, ahol a Szent László tó tünderei laknak a tizediken, alattuk a két turista-célpontnak számító település strandjai, még lejjebb két lakónegyed panel-rengetegét meleg vízzel ellátó termálkutak

folyni rajta. Vérszemet kapva a parton több pecást is meginterjúvolok, szintén megerősítik az információt. Ősiben először azt gondolom, még az előbbinél is könnyebb dolgom lesz: a Stefan cel Mare útról a környűrré kanyarodva pár száz méteren belül felbukkannak a csövek. Az egyik szélső háztömb melletti kicsiny épületből jönnek elő, futnak egy darabig a házak mellett, aztán a borsi lehajtónál átszöknek az út felett, hogy lekanyarodjanak a vasúti töltés útról nem látható oldalára. Sok ott a gaz, illetve nem is tűnik igazán közterületnek, így nem is követem őket. Szerencsére nem is kell, a töltés mellett csak a vasúti hídhoz futhatnak, arra pedig a környűrré hídjáról rálátok, de aztán ennél is közelebb jutok, – néhány békés patkányt felzavarva – átmászom a híd alatt a parton közelítve az ismét szem elé kerülő csöveket. Egy dolog bizonyos: két, a fűtőcsövekhez kísértetiesen hasonló cső bebukik a Körösbe, és láthatóan elő sem kerül onnan. Egy másik vastag csőpár viszont átjön a híddal párhuzamosan a túlsó partra, a töltésen a strand mellett egész a Sovata hídig szalad, aztán eltűnik a föld alatt. Ezek nem kanyarodnak be a strandra, viszont egy velük párhuzamosan futó, a vasúti hídnál a föld alól előkerülő, kisebb átmérőjű cső igen.

Rövid terepszemlé, ha nem is tudja igazolni teljes bizonyossággal a Szabó útról hallottakat, de semmi esetre sem cáfolja azokat. Persze a hol eltűnő, hol felbukkanó kusza csőkavalkádból nehéz lenne messze menő következtetéseket levonni, az embernek csak a kérdései gyarapodnak. Még szerencse, hogy a Transgex Rt. igazgatója az Erdélyi Riport telefonos megkeresésére készségesnek mutatkozott, hogy személyes találkozón megválaszolja azokat.

(Folytatjuk)

A környűrré átvezető csövek

Tömbösödés a magyar oktatásban

Október végén Köznevelési helyzetkép. A romániai magyar köznevelés 1990 és 2013 között címmel jelentetett meg elemzést a Központi Elemző Központ. A felmérések mentén számos következtetést le lehet vonni az elmúlt negyedszázadra vonatkozóan, ezekről és a tendenciákat befolyásoló javaslatokról BARNA GERGŐ szociológust kérdezte KUSTÁN MAGYARI ATTILA.

A kutatás megállapítja, hogy a magyar nyelven tanulók száma a lakosság aránycsökkenésénél kisebb ütemben esett vissza. Mi lehet ennek az oka?

Elemzésünkben az oktatástatistikai adatokat vetettük össze a népszámlálások adataival, azaz az iskolába járó tanulók és a populációban regisztrált iskoláskorú gyerekek számát, illetve arányát. A vizsgálat egyik fontos, de várható megállapítása, hogy a magyar tannyelvű elemi és általános iskolai osztályokba járók száma folyamatosan csökkent a rendszerváltozás után, húsz év alatt majdnem 40 százalékkal. Jelenleg mintegy 90-95 ezer gyerek tanul magyarul az alsó tagozaton Romániában. A másik, kevésbé várt eredmény, hogy a magyar nyelven tanulók aránya viszont a 2000-es évek elejétől fokozatosan növekszik. Ez egy nagyon pozitív jelenség, és több oka is lehet.

A pozitív oktatástatistikai adatok egyfajta öröm az ürömben helyzet, a népességfogyás ott hangsúlyosabb, ahol az intézményrendszer már amúgy sem működik

Mivel nem rendelkezünk az oktatási intézményrendszer egyéb mutatóival, például iskolák, osztályok száma, ahol magyar nyelvű képzés folyik, azt nem jelenthetjük ki, hogy a magyar intézményrendszer fejlődött, növekedett volna. Sőt, a diákok számának csökkenése arra utal, hogy ezen a téren inkább csökkenés feltételezhető. Erre világít rá az Iskolák Veszélyben programunk is, ahol azokat az oktatási helyszíneket vesszük egyenként elemzés alá, ahol a magyar iskolák, osztályok a megszűnés határán vannak. Nyilván ez inkább a szórványmegyékre jellemző, de nem csak. Érdeemes megnézni az *iskolakveszelyben.ro* honlapot, több mint 250 olyan helyszínt mértünk fel Erdélyben, ahol a magyar oktatás jövőbeli fenntarthatósága kérdéses.

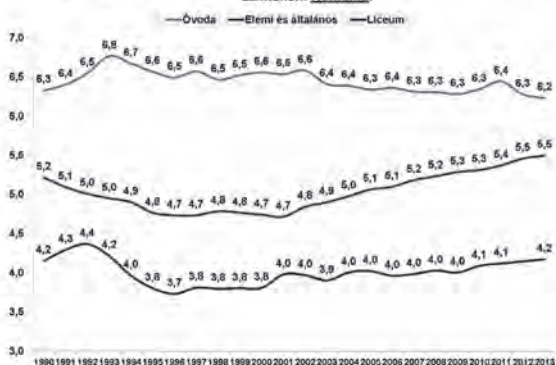
Visszatérve a kérdésre, az arány-növekedés azt jelenti, hogy a magyar gyerekek egyre nagyobb hányada magyar nyelven tanul. Az alapvető ok a tömbösödésben keresendő, ami azt jelenti, hogy Erdélyben, a magyarok olyan településekre, régiókba szorulnak vissza, ahol jelentős a számuk és a súlyuk is. És nem csak arról van szó, hogy a Székelyföld súlya egyre nő, hanem a szórványmegyékben is megfigyelhető, hogy ott volt kisebb a számbeli csökkenés az utóbbi két népszámlálás között, ahol egy településen belül legalább 500 magyar él, vagy legalább 20 százalékos az etnikai arány. Az en-

nél rosszabb etnikai térszerkezettel rendelkező települések esetében az elmúlt tíz évben drasztikusan, több mint egynegyedével csökkent a magyarok száma, ami nyilván a vegyes házasságoknak, az asszimilációs folyamatoknak, illetve egy magasabb migrációs hajlandóságnak a következménye. Tehát azt is mondhatnánk, hogy a pozitív oktatástatistikai adatok egyfajta öröm az ürömben helyzet, a népességfogyás ott hangsúlyosabb, ahol az intézményrendszer már amúgy sem működik.

Egy másik nagyon fontos, és ez szintén pozitív előjelű magyarázat, hogy az iskoláskorú populációban a magyarok aránya nem romlott tovább az elmúlt években. Ez elsősorban a kivándorlás etnikai kiegyenlítődésének köszönhető, azaz a migráció az elmúlt években a románokra legalább annyira jellemző, mint a magyar nemzetiségűekre. Az sem elhanyagolható, hogy a gyerekvállalási szándék a magyarok körében semmivel sem rosszabb, sőt egyes kutatások szerint jobb, mint az országos átlag. Az erdélyi magyar fiatalok nagyobb arányban terveznek két vagy akár három gyermeket, mint a többségi nemzet tagjai.

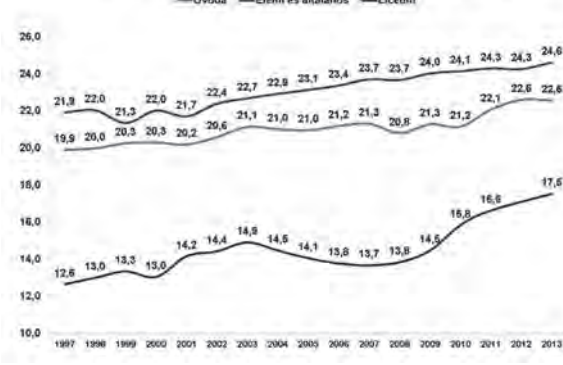
Az elemzésben az is olvasható, hogy a magyar anyanyelvűek száma magasabb a magyar nemzetiségűekként regisztráltaknál. Miről van inkább szó: magyar anyanyelvűek

4. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok aránya különböző oktatási szinteken. Románia

A magyar óvodások és diákok aránya a Partiumban

8. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok aránya. Partium

A magyar nyelven tanuló óvodások és diákok aránya országosan

adatokat vizsgáljuk. A rendszerváltást követően Románia szintjén a 3 és 6,5 év közötti gyerekek kevesebb, mint kétharmada járt óvodába. Itt azt is tudni kell, hogy egyrészt a regáti megyékben sokkal fejletlenebb volt az óvodai hálózat, másrészt az óvodai szint nem képezi a kötelező oktatás részét. Mára az arányok egyre inkább kiegyenlítődnek. Az, hogy az óvodások között magasabb a magyarok aránya (más oktatási szintekhez viszonyítva) a tannyelv-váltás jelenségére is felhívja a figyelmet, azaz jelentős számú gyerek, aki magyar óvodába járt, az már nem anyanyelvén kezdi meg iskolai tanulmányait.

Milyen javaslatokat fogalmazna meg az elemzés eredményei alapján?

Itt látni kell, hogy amiről beszélünk, a tömbösödés jelensége egy fordított ok-okozati viszonyban is megállja a helyét. Azt is mondhatjuk, hogy ahol a magyar oktatási intézményt nem sikerül fenntartani, ott drasztikusan csökken a magyarok száma, azaz nem marad lehetőség az identitás megtartására. Látni kell, hogy a gondok sokfélék, ezért a megoldások is megyéről-megyére, vagy településről-településre változnak. Ami általánosságban megfogalmazható, hogy szakszerűen kellene megvizsgálni és megtervezni a magyar iskolák fenntarthatóságát, és az erőforrásokat olyan helyekre koncentrálni, ahol erre ténylegesen szükség van. Egyrészt lehetőséget kell teremteni arra, hogy a magyar gyerekek a lakhelyükhöz a lehető legközelebb tudjanak magyar iskolába járni. És ez nem olyan egyszerű, sok esetben ez azt is jelenti, hogy helyenként meg kell szüntetni egy iskolát, azért, hogy a szomszéd településen fenntartható legyen az oktatás. Aprólékos, és szakszerű munkára lenne szükség, kérdés, hogy a jelenlegi oktatásszervezési szereplők mennyire tudnak ennek megfelelni. Egy másik fontos elem az oktatás minősége. Sok esetben csak azzal lehetne megmenteni egy magyar iskolát, ha annak a presztízsét emeljük. Ez nem csupán a tárgyi felszereltségen múlik, hanem elsősorban a pedagógusok felkészültségén és elkötelezettségén.

vallják magukat más nemzetiségűnek, vagy például székelyföldi romák anyanyelve magyar, vallott nemzeti-sége pedig roma?

Az etnikai határok a valóságban nem olyan merevek, mint ahogy a népszámlálások adataiban rögzülnek. A 2011-es népszámláláson több mint ötvenezer személy vallotta azt, hogy magyar az anyanyelve, viszont a nemzetiségnél nem a magyart jelölte meg. Ezek a személyek többségükben roma nemzetiségűeknek vallották magukat, viszont jelentős a román, illetve a német etnikumúak száma is. Nyilván, hogy a székelyföldi és a partiumi romák, vagy a Szatmár megyei svábok esetében az iskolaválasztásnál a magyar anyanyelv meghatározó, és ők magyar iskolába járatják a gyerekeiket. Viszont az is egyre inkább terjedő jelenség, hogy román gyerekek kerülnek magyar óvodába, iskolába, és ez nem mindenhol pozitív dolog, hisz bizonyos esetekben ez egyben az oktatás nyelvének megváltozását is jelenti. Ez elsősorban a szórványban, illetve óvodai szinten jellemző. Összességében, ha azzal számolunk, hogy a magyar anyanyelvűek száma 4-5 százalékkal nagyobb, mint a magyar nemzetiségűek száma, azt becsülhetjük, hogy a magyar gyerekek 12-14 százaléka továbbra is román nyelven tanul.

Temes és Szeged megyékben a magyarok csupán egyharmada, Má-

Barna Gergő
szociológus.
Nem romlott a magyarok aránya az oktatásban

ramarosban fele, Hunyad és Arad megyékben mintegy kétharmada folytatja anyanyelvén alapfokú tanulmányait. Milyen okai lehetnek ezeknek a megyék közti eltéréseknek?

Mint korábban is mondtam, itt is fontos figyelembe venni, hogy egy megyén belül a magyar közösség megoszlása milyen, a térbeli elhelyezkedés tekintetében, hogy mennyire élnek tömbösödve vagy mennyire szétszórta a magyarok. Ilyen szempontból Szeged, Temes, Hunyad és Fehér megyék a leginkább veszélyeztetettek, és sokkal jobb a helyzet Kolozs, Brassó, Máramaros, Beszterce vagy Arad megyékben. Az egyes megyék „etnikai adottságai” összefüggnek más demográfiai folyamatokkal is, a kedvezőbb helyzetben lévőkben kisebb a népességcsökkenés, illetve alacsonyabb a vegyes házasságok aránya is. Elemzésünkben a Máramaros megyei eredmény volt a leginkább meglepő, itt egy viszonylag kedvező térszerkezet mellett a magyar gyerekek alig fele tanul anyanyelvén.

Az óvodák kapcsán megjegyezzük, hogy a magyar gyermekeknek az országos átlagnál feltehetően nagyobb hányadát írják be óvodába. Ez azt jelenti, hogy valamiért a román közösségekben kevésbé „divatos” óvodába járatni a gyerekeket?

Így van, ez teljesen egyértelműnek tűnik, főleg, ha a legkorábbi

Helyenként meg kell szüntetni egy iskolát, azért, hogy a szomszéd településen fenntartható legyen az oktatás

Örmény reneszánsz

Az örménységről, az örményekről szól több olyan kezdeményezés magyar és román nyelvterületen, amelynek kulturális hozadékaik hosszútávúak lehetnek. Élő lehet egy elveszettnek hit identitás is. Lehet alig rekonstruálható kulturális nyomokat is látni, láttatni. Az interetnikus párbeszéd több síkon, többféle formában folytatódhat. Ezek az örmény-reprezentáció legfontosabb tanulságai. Az utóbbi hónapok-évek legérdekesebb erdélyi örmény kulturális eseményeit **PARÁSZKA BORÓKA** írása összefoglalja.

Visszafogottan, szerteágazón, s mégis biztatón pezsdül Marosvásárhelyen, és Marosvásárhelyhez kötődően az örmény kultúra reprezentációja. Az utóbbi hetekben-hónapokban több olyan kezdeményezés is volt, amely

Valahogyan örmények, bár ez az örménység az arcélek kiszögellésén, a szemöldökök ívén túl nehezen megfogható

azt jelzi: egyre többen érzik az erdélyi kultúra fontos részének az örmény hagyatékot és az ahhoz való eleven viszonyt. A közelmúltban a Marosvásárhelyi Örmény Kulturális Egyesület szervezett estet *Szentek és szent ereklyék* címmel, ezen Barabás Kisanna művészettörténész, múzeológus tartott előadást az erdélyi örmény ereklye-kultuszról.

Annak, aki nem szokott hozzá az örmény estek hangulatához, aki kívülről érkezik a Bernády-házban rendezett eszmecsere, azonnal egyértelművé vált: Marosvásárhelyen tényleg van egy lapangó, hétköznapi néven nehezen azonosítható világ, egy kisebb, talán idősebb, ünnepnapokra tartogatott örmény-város. Karakteres, a város életének legkülönbözőbb pontjain felbukkanó arcok voltak láthatóak egymás mellett, szorosan egymás mellé ülve töltötték meg a Bernády-ház nem túl nagy termét: így, ebben a családi közelségben tűnt csak fel, mennyire összetartoznak. Valahogyan örmények, bár ez az örménység az arcélek kiszögellésén, a szemöldökök ívén túl nehezen megfogható. Barabás Kisanna előadása adott is támpontot, nem is ahhoz, hogy mi a kultúra, amely így felvillan.

Hitelesség kérdése Az ereklyetisztelet kultusz olyan jelenség – tudhatta meg a közönség, amely intenzíven jelen volt a katolikus egyház erdélyi központjaiban, a Gyula-

fehérvári Főegyházmegyében. Kegytárgyakat, szentekhez kötődő emléktárgyakat, relikviákat nagy számban őriztek-őriznek Nyárádköszvényesen, Mikházán, Gyergyószentmiklóson, Csíkszépvízen, Erzsébetvárosban. Művészi szempontból értékes, egyedi műalkotások mellett a kézművesiparhoz tartozó barkács-darabok egyaránt ide tartoznak: a magas és a populáris kultúra érintkezett, fonódott össze az elmúlt évszázadokban. Szinte mindent „felémésztett” az ereklyetisztelet: a szentek csontjai, ruhái, használati tárgyai is megőrzésre méltónak bizonyultak, kultusztárggyá minősültek, ugyanúgy, mint a vértanúk kínszükszökei. Egy, a történelemhez való sajátos viszony mindenképpen kialakul így. Az ereklyekultusz az ősegyházhoz visz vissza – hangsúlyozta Barabás Kisanna – ekkor válik feladattá a vértanúk testének, testrészeinek az őrzése. A hagyományörzés formái indulnak így el, a középkorban válik problémává – és máig különböző formában visszatérő dilemmává –, hogy mi a hiteles, mi nem? Egy csontszilánk is hiteles, megőrzendő lehet, ha az eredete biztosított és bizonyított, az egyház pedig fenntartotta a jogot a hitelesség igazolására – erre emlékeztettek a marosvásárhelyi örmény esten. A hitelesítő okmányok kutatása, nyilvántartása ma éppen olyan tudományos feladat, mint az ereklyék számon tartása, ételmezése. Hogy mekkora hagyatékról van szó, azt jól szemléltetik a számok: a Gyulafehérvári Főegyházmegye 130 ereklyét őriz 47 egyházközségben, 36 helységben. A legtöbbet, 32 műtárgyat Nagyszebenben az orsolyita plébániatemplomban. A gyulafehérvári kincstárban 12, a szebeni belvárosi plébánián 8, a ferences templomban 6, a kolozsvári ferenceseknél 6, a piaristáknál 5, a csíksomlyói ferences templomban pedig 5 ereklyét őriznek.

Az ereklyetisztelet nem kizárólag az örmény közösség sajátja, – mondja kérdésére Barabás Kisanna, bár van néhány olyan kultusz, amely gyakoribb ebben a kultúrkörben,

Barabás Kisanna és hallgatósága a Bernády-házban
FOTÓK: MASZOL.RO

például Világosító Szent Gergely tisztelete. Ha ez nem örmény, vagy nem csak örmény, akkor miért tartotta fontosnak az örmény egyesület, hogy erről a témáról legyen előadás? – ezt a kérdést nem tudom hova tenni, de közben Barabás Kisanna belebonyolódik a történetekbe, hogy miféle üzletek, befektetések folytak az ereklyevásárlások körül, milyen iparágga nőtte ki magát a kegytárgy-
ipar. Hogyan tanultak meg máig élő technikákkal kultusztárgyakat készíteni az orsolyita szerzetesnők, hogyan terjedt a papírsodrás-viaszöntés tudása. Közben végignézek az egyesületi tagokból álló közönségen: a nők szépen kötött-kézimunkált szvetterekben, brossok, ékszerek finom eleganciájával, a férfiak öltönyökben, még mandzsettagombot is látok, pedig ilyenell aztán rég nem találkoztam, még a legválogatottabb marosvásárhelyi társaságban sem.

Identitás-átfedések Az örmény is – meg nem is est idézi fel a néhány hónappal korábbi eseményt, a magyar *Lettre* örmény-számának bemutatóját, amelyet Kali Kinga szerzőként és szerkesztőként hozott el Marosvásárhelyre, Vida Gábor a *Látó* szerkesztőjeként volt az est bemutatója. (A *Látónak* hat éve már volt örmény-különszáma). Ez a lapszám már nem közvetlenül, áttételesen képviselte az örmény kultúrát, hanem nagyon is pontosan, a kortárs folyamatokat követve, értelmezve tükrözte, mi és hogyan illeszkedik érintkezik a magyar, az európai kultú-

Hamlet Gasparian,
Örményország
romániai
nagykövete

**Mindaz,
amit ebben
a térségben
kutatni,
rögzíteni,
dokumentálni
lehet,
az visszahat
a teljes
örmény
közösségre**

Az Alexa Károly
szerkesztette kötet
borítója

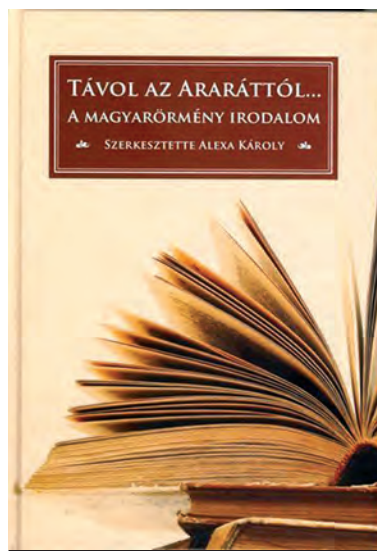
rával, kultúrákkal. Az esemény után Kali Kingával készítettem interjút, hamar felszínre kerültek irodalmi-antropológiai munkáinak érvényes, de le nem zárható dilemmái. Például az, mivel jár az örménységre való „ráismerés” drámája, az a közösségiség, amely alig körvonalazhatóan az ereklyekultuszról szóló esten is tapasztalható volt. Vagy az, hogy mit jelent a „pozicionális identitás”, hogyan létezik az „örmény-ség”, mint metafora, mint a jó kereskedés metaforája (vö. ereklye-vásárlási láz!). Az, hogy mit feltételezne az örmény kisebbség eddiginél intenzívebb, átfogóbb és szakszerűbb kutatása, reprezentációja? Hányféle identitás, és identitás-képviselőt keveredik egymással örmény címke alatt? Keresem a párhuzamokat a magyar történetek, történelemszemlélet, közösség-szemlélet és az örmény között, aztán rájövök: nem szétszalazható folyamatokról van szó. Átfedések, összenövések, családias különbözőségek és hasonlatosságok vannak. Éppen ezért, tanulságul, jó lenne Kali Kinga munkáit többször, több felületen látni Marosvásárhelyen is.

Az örmény világ egyneműségét és sokféleségét Kincses Réka vitte színpadra még a tavalyi évadban, az egykori zsidó kulturális központban működő Ariel Gyermek- és Ifjúsági színházban. A Pentheszilea-program örmény családtörténet, az örmény asszonyors dramatisztált összefoglalása (az előadásról szóló kritikát korábban már olvashatták az *Erdélyi Riport* olvasói). Sztereotípiák, még jelen lévő kulturális reflexek és re-

likviák, már eltűnő tudás: mindezzel szembesítenek a most és így elmondott történetek. Az is, ahogyan Barabás Kisanna a (majdnem) örmény kultusztiszteletéről beszélt, ahogy Kali Kinga a *Lettre* örmény számát szerkesztette-írta (ebben olvasható az armenizmusról és neoarmenizmusról szóló tanulmánya, digitális, rövidített verziója a neten is elérhető), és az is, ahogy mindezt nemzeti-történeti és/vagy gender kérdéssé gyúrta Kincses Réka előadásában.

Örmény Intézet Kolozsváron nem a civil szervezetek és a kulturális intézmények környékén, hanem a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen (BBTE) folyik az örmény kultúra helyzetértékelésére irányuló munka. Itt november elején avatták fel az ország első örmény intézetét, ahol a közép- és kelet-európai örmény közösségek kutatásával foglalkoznak. Ioan Aurel Pop, a BBTE rektora arra figyelmeztetett: ez a terület nem pusztán a múltidézt érinti, azt is fontos látni, hogy van és hogyan van jövője az európai örmény közösségeknek, amelyek a maguk módján járultak hozzá a gazdasági, kulturális fejlődéshez Európa több térségében. Hamlet Gasparian, Örményország bukaresti nagykövete is részt vett az intézet megnyitóján. A diplomata elmondta: mindaz, amit ebben a térségben kutatni, rögzíteni, dokumentálni lehet, az visszahat a teljes örmény közösségre.

Kérdés, hogy mindebből az (erdélyi) magyar közösség mennyire veszi ki a részét? Mennyit ad, és mennyit profitál az örmény-kutatásokból, kultúraápolásból? Itt tartanak ma a hasonló jellegű vállalkozások. Friss hír, hogy megjelent Alexa Károly magyarörmény irodalmi kötete *Távol az Araráttól* címmel – csak remélni lehet, hogy akkora figyelem irányul rá, mint amekkora Varujan Vosganian regényét, a *Sutogások könyvét* (Cartea şoaptelor) illette öt évvel ezelőtt. A focşani-i örmény közösség történetét feldolgozó munkát a román olvasók széles közönsége olvasta, forgatta belátással, érdeklődéssel, javára. Hátha osztozunk az érdeklődésen, a belátáson mindannyian: románok, örmények, magyarok, magyarörmények.

IMF-jelentés értékeli a térség országait

Kelet-Közép-Európa: törékeny és kockázatos

Végeláthatatlan szerkezeti reformok, lassuló gazdasági növekedés, felemás külkereskedelmi kapcsolatok: kevés az esélye Kelet-Közép Európának ahhoz, hogy behozza Nyugathoz képest a lemaradását, ha be is hozza: az európai általánosságban véve gondokkal küzd az IMF szerint. Stratégiai javaslatok vannak, de a tagállamokon múlik, ki hogyan hagyja maga mögött a válságot, ki hogyan működik együtt az Unió megerősítése érdekében. Az alábbiakban az IMF frissen megjelent tanulmányát szemléljük.

Nem esélytelen, de kockázatokkal teli Kelet-Közép Európa gazdasági jövője – ez derült ki az IMF közelmúltban közzétett tanulmányából, amely a térség országainak teljesítményét veti össze. A felmérés összegzi a rendszerváltás előtti évtizedek, az rendszerváltás utáni időszak tapasztalatait, kitér a nemzetközi pénzügyi eddigi programaira, a válság következményeire, és arra is, milyen perspektívák adóttak az érintett régiók számára.

A rendszerváltás előtti évtizedekkel kapcsolatban kevésbé köztudott, hogy a leghamarabb Jugoszlávia csatlakozott a Valutaalaphoz: rögtön a második világháború után, 1945-

Kevés az esély arra az IMF tanulmánya szerint, hogy a következő két, két és fél évtizedben Kelet-Közép Európa behozza lemaradását Nyugat-Európához képest gazdasági téren

A sötét körök a régióban, a világosabbak a régió kívüli IMF-programok értékbeli méretét mutatják

ben. Rendkívül korán vált taggá Románia is: 1972-ben. Magyarország ehhez képest későn, 1982-ben lépett be. A rendszerváltást megelőző években már aktív volt a Nemzetközi Valutaalap, Jugoszláviában gyakorlatilag egy rövid periódus kivételével folyamatosan futottak a programjai. Romániában azonban a korai tagfelvétel ellenére nem voltak IMF programok egészen 1990-ig. A rendszerváltás után azonban Magyarországon és Romániában is szinte folyamatosan futottak a különböző IMF programok: az előbbi országban kisebb, az utóbbiban nagyobb mértékben. Romániában kisebb szünetre csak a világválságot megelőző években, a gazdasági felmelegedés-ként ismert időszakban került sor. Sokkal szerencsésebb a Valutaalap összefoglalója szerint Szlovákia, Csehország: előbbiben a kilencvenes évek közepén, utóbbiban a kilencvenes évek elején került sor kisebb beavatkozásra. A legszerencsésebb Szlovénia, ahol ez alatt az időszak alatt nem voltak IMF programok. Az IMF révén a térség országai pénzügyi alapokhoz jutottak a rendszerváltás utáni gazdasági szerkezetváltáshoz, a hitelek mellett pedig azt is szabályozta a pénzügyi intézet, hogy ezek a források milyen módon használhatóak fel.

Csorbát szenvedett hitelesség

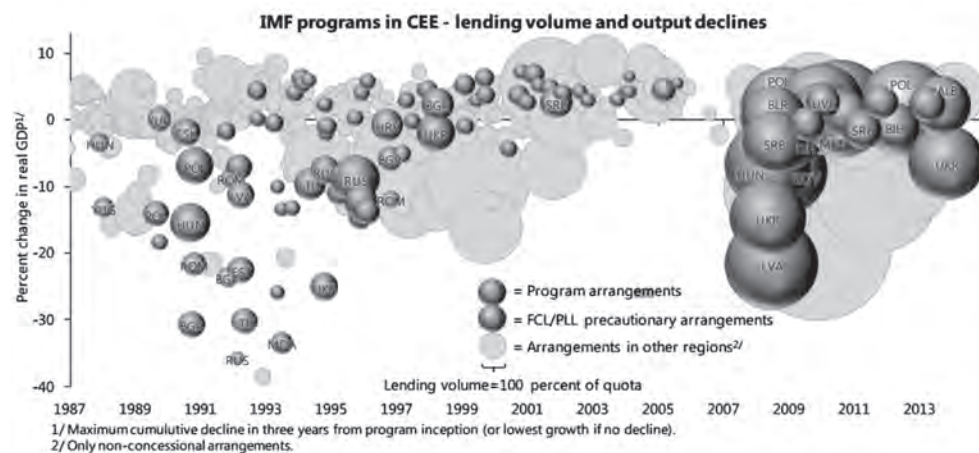
Bár a programok több térségben folyamatosan működtek, igazán jelentős pénzügyi segítségre a rendszerváltás utáni években és 2008 után került sor. Ez azt jelzi, hogy az a gazdasági stabilitás, amit kisebb-nagyobb arányban az érintett országok elértek az ezredforduló előtti és utáni években, nem volt elég, vagy nem volt eléggé megalapozott, átgondolt ahhoz, hogy a válságot kezelni tudják, illetve önerőből kilábaljanak a krízisből. 2008-tól éppen ezért növelni kellett az itt futó programok mértékét, külső segítségre volt szükség az érintett gazdaságok támogatásához.

Ez a tény több szempontból is megrengette a közép-kelet európai gazdaságpolitikákat (egységes gazdaságpolitikáról nyilván, még az átfedések ellenére sem beszélhetünk): egyrészt megkérdőjelezték több szempontból a rendszerváltást megerősítő intézkedések, a szerkezetváltás hitelessége is csorbát szenvedett. David Lipton, a Valutaalap igazgatóhelyettese a kelet-közép-európai térség nagy problémájának éppen ezért a lassú növekedés miatti elégedetlenséget, a kiábrándulást és a piacpárti politikától való elfordulást nevezte.

Az uniós csatlakozást megelőző és követő években volt egy általános, látványos fellendülés, ám ezután zuhant a teljesítmény, egyrészt a világválság, másrészt a csatlakozás teremtette új feltételek miatt, harmadrészt az ekkor tapasztalható demográfiai változások, a mobilitás növekedése, a munkaerő elvándorlása miatt.

25 év felzárkózás?

Ha a csatlakozás utáni időszak teljesítményét, és a válságkezelés első éveit vesszük alapul, vagyis összevetjük a gazdasági siker és krízis átlagát, akkor kevés az esély arra az IMF tanulmánya szerint, hogy a következő két, két és

fél évtizedben Kelet-Közép Európa behozza lemaradását Nyugat-Európához képest gazdasági téren. Ha, optimista forgatókönyv szerint, a gazdasági növekedés tartható lesz, évente legalább 1 százalékkal ugrik a teljesítmény, akkor a lemaradást negyedzárda alatt be lehet hozni, eltűnnének például a ma még szembe-
tűnő jövedelemkülönbségek.

Ez a Valutaalap szakemberei szerint elsősorban a nemzeti hatáskörben hozott intézkedések függvénye, tehát minden tagállamnak van esélye a felzárkózásra, és saját felelőssége, ha ezt elmulasztja. A megkerülhetetlen, és a gazdasági környezetet lényegében befolyásoló intézkedések: a követhető, áttekinthető törvényalkotás, a korrupció felszámolása, a bürokrácia és az adminisztrációs terhek csökkentése. Ugyancsak IMF elvárás a „célirányos” szociálpolitika és a versenyalapú gazdaságpolitika. A pénzügyi intézet szakemberei arra is figyelmeztetnek, hogy az évtizedek óta sürgetett, és részben végrehajtott strukturális reformok további intézkedéseket tesznek szükségessé.

Christine Lagarde, a Nemzetközi Valutaalap vezérigazgatója. Kis lépések

Kelet-Közép-Európa hátrányból indul. Nehezebb gazdasági helyzetben lassabban hozza be nagymértékű lemaradását

Nem biztosított még mindig a biztonságos, működőképes bankrendszer fenntartása – emlékeztetnek a szakemberek. Intő példa, hogy a rendszerváltás után több bankválság is végigsöpört a térségen, és ez nem ritkán a GDP tíz százalékát is elvihette. Ennek az ingatag banki szektornak a következménye, hogy Kelet-Közép-Európában nagyon sok a nem térséghez kötődő pénzügyi intézet, a bankpiacokat a külföldi bankok uralják: adott esetben ez az érintett részesedés kilencven százalékát is jelentheti. A pozitívuma a bankok betelepülésének az volt, hogy fellendülhettek a nemzeti gazdaságok, romániai gazdasági felmelegedésnek is ez az egyik magyarázata. Mindaddig jelentett ez pozitív hozzájárulást, amíg be nem ütött a világválság: a külföldi érdekeltségű bankok visszahívták a tőke jelentős részét az anyabankokhoz, a kelet-közép-európai sérülékeny gazdaságokat ez nagyon érzékenyen érintette. Ekkor vált egyértelművé, hogy ezek a régiók nem urai önmaguknak – legalábbis pénzügyi szempontból.

Nyugat felé tájékozódva Az utóbbi évek gazdasági értékelése szempontjából két fontos időszakot különböztethetünk meg: a tőke beáramlása gyakorlatilag négy év alatt zajlott, 2004 és 2008 között : ez az időszak a „tőkesokk” periódusa. Ugyancsak négy év kellett ahhoz, hogy a bankok visszavonuljanak: 2009 és 2013, a válságkezelés éveiben áramlott ki a tőke ezekből az országokból. Ez több iparág, jellemzően az építőipar összeomlásához, a már megkezdett beruházások felfüggesztéséhez – elértéktelenedéséhez, egy az egész térséget érintő gazdasági dominóeffektushoz vezetett. A menekülő tőke egy részét ugyan pótolták, a szerkezeti reformot felgyorsították és szigorították, de ez csak a túléléshez volt elég, a gazdasági fellendüléshez nem. A negatív tapasztalatok sajátos reakciókat váltottak ki az érintett országokból: valóságos bosszúhadjárat indult az itt működő külföldi bankok ellen: ennek egyik legjobb eszköze a bankadók bevezetése volt – elrettentő példaként Magyarországot említik az elemzők.

A pénzügyi stabilitás-instabilitás-stagnálás tengelyét egy másik gazdasági tényező is befolyásolta: az uniós csatlakozás átalakította a gazdasági együttműködés térségi rendszerét, Kelet-közép-Európa külkereskedelmi szempontból Nyugat-Európához közeledett. Ennek a folyamatnak a főszereplője Németország, a német nagyvállalatok beszállítóivá váltak az érintett térségek legaktívabb szereplői. Ez a közeledés két további folyamatot eredményezett: lazult a kelet-közép-európai országok közötti együttműködés (mert mindenki igyekezett a tőkerős Nyugat felé fordulni), a rendszerváltás előtt erős keleti kapcsolatok pedig gyakorlatilag megszűntek. A régiós együttműködés, közeledés gazdasági szempontból olyan stratégia, amelyet hatékonyan még mindig nem sikerült életbe léptetni ezekben az országokban. A romániai és magyarországi export legfontosabb célországa egyaránt Németország, de egészen mások az arányok. Magyarország esetében a külkereskedelmi forgalom értéke meghaladja a GDP 25 százalékát, Románia esetében ez az arány 5 százalékos. Külkereskedelmi szempontból a legerősebb függő helyzetben Magyarország, Bulgária és Szlovákia van. A régió beüli export aktív Csehország, Szlovákia és Magyarország között.

A következő évek kilátásait illetően Románia a „fegyelmezett” IMF-partner szerepét igyekszik betölteni. Éles belpolitikai vitát váltott ki például az idei évben az üzemanyagok jövedéki adójának emelése – az ellenzők szerint ez a szociális terheket

növeli, a fogyasztók és a kisvállalkozók helyzetét nehezíti. Tény, hogy tavaly kiugróan magas volt a gazdasági növekedés, elérte a 3,5 százalékot, igaz, a költségvetési bevételek nem nőttek a várt arányban. A tavalyi intézkedések hét milliárd lejes költségvetési bővülésre voltak elegendőek. Az idei költségvetés ennél is nagyobb kerettel számolt: az év elején 17 milliárd lejt irányoztak elő – ámbár ezt a kormányzati források is erősen optimista forgatókönyvnek minősítették. A stabilitásnak mindegyképpen nagy az ára, Magyarországhoz hasonlóan Románia is több, összesen 35 adónemet vezetett be.

Évente 2 százalék Az IMF a Ponta-kabinetnél visszafogottabb az előrejelzéseket illetően. A pénzügyi szervezet becslése szerint Románia gazdasága az elkövetkező 4 évben évente legfennebb 2%-kal növekedhet, ha sikerül tartani az eddigi irányt. Ez az arány pedig fele annak, amit a gazdasági válság előtt rögzítettek az országban. A lassulással kapcsolatban általános trendről van szó, csak hogy Kelet-Közép-Európa hátrányból indul. Nehezebb gazdasági helyzetben lassabban hozza be nagymértékű lemaradását. A Nemzetközi Valutaalap becslései alapján a 2013-2017-es között a kelet-európai államok gazdasága átlagosan 2,3%-kal fog növekedni, s bár ez kissé nagyobb annál, mint az előző 4 éves ciklusban mért érték, de elmarad a 2003-2007-es időszakban kimutatott gazdasági felmelegedés mértékétől. A Valutaalap a vártnál kisebb növekedést vár Ukrajna, Lett-

„Az a fő feladatunk most, hogy segítsünk mozgásba hozni a világ-gazdaság fogaskerekeit és felülkerekedni a kiábrándító mértékű, törékeny, egyenetlen és kockázatokkal terhes fellendülésen” (Christine Lagarde)

Zölddel jelöli az ábra, amikor épp nem volt IMF-program a kelet-európai országokban, a többi szín pedig különböző fajta IMF-programokat jelzi

ország, Oroszország, Szlovákia és Bulgária esetében is, ezt súlyosbítja, hogy ezekben a térségekben romlott a leginkább a külföldi bankok helyzete, innen a legnagyobb arányú a tőke kiáramlása.

Ami a fejlett országokat illeti: a pénzügyi szervezet „alkalmazkodó jellegű” monetáris politikára tett javaslatot az alacsony infláció elleni küzdelemben. Nem csak a közép-kelet-európai térségben, de világ-gazdasági szinten is lassú és törékeny lesz a növekedés.

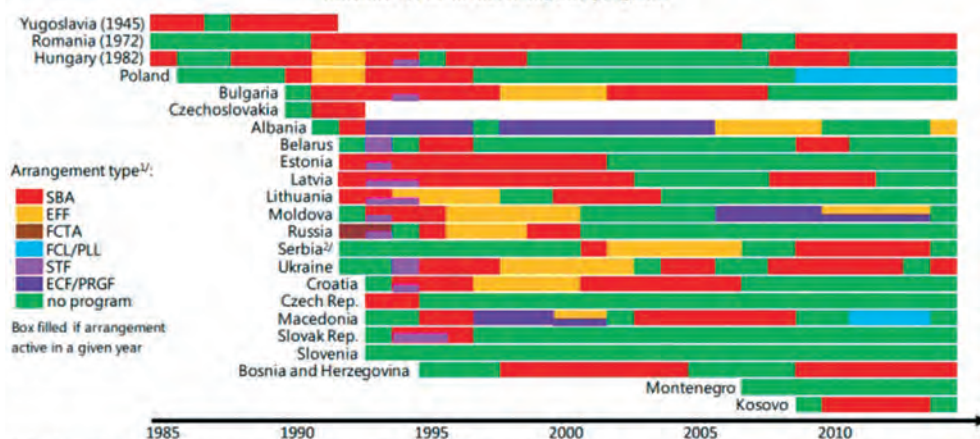
A világ 19 legnagyobb fejlett és felzárkózó gazdasága, valamint az Európai Unió alkotta G20-csoport legutóbbi, brisbane-i találkozója időzített jelentés szerint a Valutaalap 2014-re 3,3 százalékos, 2015-ben 3,8 százalékos növekedésre számít világszerte. Az idei évre vonatkozó előrejelzést is mérsékelni kellett 0,4 százalékponttal az első féléves adatoknak megfelelően. Bár a perspektívák visszafogottan biztatóak, kockázati tényezők sorával kell számolni. Ilyen tényező egy sor geopolitikai folyamat (például az orosz-ukrán konfliktus), s kérdés az is, melyek lesznek az amerikai monetáris politika szigorításának következményei? Az eurózónával kapcsolatban kockázati tényezőként emelik ki az alacsony inflációt, és az átlagtól elmaradó gazdasági növekedést.

A pénzügyi szervezet által javasolt stratégia szerint a belső fogyasztás növelése lehet járható út a gazdasági növekedés és stabilitás szempontjából. Az Unió, illetve az eurózónán belül a munkaerő-piaci és termelői szektor átalakítását kell tovább folytatni, illetve hatékonnyá tenni.

Akár Kelet-Európa, akár Közép-Európa, akár a Nyugat felől közelít az elemzés, az egyértelmű, hogy ezek a térségek függenek egymástól, bizonyos értelemben kiszolgáltatottak egymásnak. Christine Lagarde, az IMF vezérigazgatójaként így figyelmeztetett minden érintett felet: „Az a fő feladatunk most, hogy segítsünk mozgásba hozni a világ-gazdaság fogaskerekeit és felülkerekedni a kiábrándító mértékű, törékeny, egyenetlen és kockázatokkal terhes fellendülésen”.

Összeállította:
PARÁSZKA BORÓKA

Timeline of IMF membership and programs

1/ See <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/howlend.htm> for definitions of arrangement types.

2/ Serbia and Montenegro before 2007.

Dr. Paksa Rudolf történész

Szálasi felajánlkozott a kommunistáknak

A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének munkatársa A zsidóság helyzete a két világháború között és a holokauszt címmel tartott előadást a Szacsvey Akadémián. Szilágyi Aladár a Szálasi éra kevésbé közismert aspektusairól kérdezte.

Tudtommal egyetemi tanulmányai idején első sorban Romsics Ignác volt a mestere...

Így van. Ő volt a témavezetőm. Neki volt a legmeghatározóbb szerepe abban, hogy a 20. századi magyar történelemmel foglalkozom, és abban is, hogy Horthy-kori témát választottam kutatási területnek. Témaválasztásomnak van egy sajátos története. Romsics tanár úr tartott egy olyan szemináriumot az egyetemen, ahol különböző politikusok nemzetről, államról, nemzetiségi kérdésekről szóló nézeteit elemeztük. Minden diáknak fel kellett készülnie egy adott politikusból, akit az első órán választott. Én késve érkeztem, és addig már csak Szálasi maradt. Végigolvastam az írásait és beszédeit, aztán megpróbáltam „összerakni”, hogyan is gondolkodott ez az ember. A szemináriumon megtartottam a referátumomat, Romsics Ignác pedig azt mondta, ez neki is sok újdonságot tartogatott, szerinte a szakirodalomban ennyire érthető módon még senki nem fogalmazta meg, mit is akart és hogyan gondolkodott Szálasi. Így Romsics tanár úr buzdítására a két világháború közötti magyar nemzetiszocializmus témájából írtam szakdolgozatot, az Országos Tudományos Diákköri Konferencián is ilyen témával indultam, és ezt választottam doktori témámnak is.

Öntől származik az a következtetés, hogy Szálasi állama bizonyos vonatkozásokban a Kádár kor állam-szocializmusához hasonlítható?

Azért nehéz ezeket megmondani, mert például Ungváry Krisztián is többször beszélt arról, hogy a Nyilaskeresztes Párt esetében szó szerint kell azt venni, hogy itt nemzeti szocializmusról van szó. Ez ugyanolyan tömegpárt volt, mint amilyet a '45 utáni időszakban a kommunisták létrehoztak. Amit én ehhez hozzászoktam: abban a viszonylag rövid időben, amíg Szálasi hatalmon volt, jelentősen átalakították, vagy legalábbis elkezdtek átalakítani az állam felépítését és működését. Miközben omlott össze az ország körülöttük! Amit elkezdtek az államigazgatás, az államforma átalakításával, az egyértelműen azt mutatja, ők egy monolit pártállamot akartak létrehozni, és egy olyan kettős struktúrát vezettek be, ahol az államszervek minden egyes tisztviselője mellé odaállították a hivatalnokot ellenőrző pártmegbízottat. Ráadásul Szálasi személyében egyesítette az államfői, a miniszterelnöki és a pártvezetői tisztséget. Ami még igazán érdekes ebben a történetben: Szálasiék a társadalmi szakadékot is csökkenteni akarták. Az általuk elképzelt ideális államban a kistulajdonnal rendelkező parasztok és iparosok dolgoztak volna az állami tervgazdaság elvárásait kielégítve. Ez a koncepció sok elemében hasonlít arra, ami a '60-as, '70-es, '80-as évek Magyarországon létezett. Csak hogy még egy érdekességet említsek: Szálasi ugyanúgy akart állami egyházügyi hivatalt létrehozni, ahogyan az államszocialista rendszerben is működött ilyen. Ugyanúgy ellenőrizték volna a nyilasok is, hogy a papság mit hirdet a szószékről. Szálasi az állami nevelés és propaganda eszközeinek használta volna a papságot. Az lett volna az alapvető különbség a nemzetiszocializmus és a kommunizmus között, hogy Szálasi elgondolása szerint minden magyar állampolgárnak kötelező lett volna valamilyen keresztény felekezethez tartoznia.

Az se véletlen, hogy átjárások is voltak a szélsőjobb és a bal között? Vagy csak önmentés lett volna, amikor Péter Gábornak följajánlotta a közreműködését?

Valóban volt ilyen, hogy Péter Gábornon keresztül felajánlkozott Szálasi a kommunistáknak a háború után. Azzal érvelt, hogy a nemzetiszocializmus megvalósulása szükségzerű. És ha megnézzük a korabeli sajtót, a kommunisták háború utáni propagandáját, akkor azt láthatjuk, hogy minden erővel igyekeztek megszabadulni a nemzetietlenség és nemzetellenesség vádjától, ami 1919-es működésük nyomán rájuk ragadt. A háború után a kommunisták hasonlókat mondtak, mint Szálasiék korábban. Azzal az alapvető eltéréssel, hogy ők a Szovjetunióra tekintettek úgy, ahogy Szálasi a Harmadik Birodalomra. De abban, amit az országról, a népről, a társadalom kívánatos felépítéséről mondtak, abban nem volt nagy különbség a két szélsőség között. És ez megkönnyítette az egyszerű nyilaskeresztes párttagoknak, hogy utat találjanak a kommunista pártba. Annál is inkább, mert a kommunista pártnak is jól jött ez, hiszen '45-ben súlyos taghiánnyal küszködtek.

A kérdéssel kapcsolatban még két dolgot említenék. Az egyik az, hogy Szálasi tényleg komolyan hitt benne, hogy eljött a nemzetiszocializmus ideje, függetlenül attól, hogy a németek elbukták a háborút. Ettől ő még történelmi szükségszerűségnek látta, hogy a nemzeti és a szocialista eszme jegyében csökkenteni kell a fennálló társadalmi szakadékot szegények és gazdagok között. De nem ő volt az egyetlen nyilas, aki följajánlkozott a kommunista vezetőségnek. Azzal érveltek, hogy őket is üldözték a Horthy-korszakban, ahogyan a kommunistákat is. Az 1944. évi német megszállásig valóban

Egy olyan kettős struktúrát vezettek be, ahol az államszervek minden egyes tisztviselője mellé odaállították a hivatalnokot ellenőrző pártmegbízottat

▷ minden kormány fellépett ellenük, más-más módszerekkel.

Egy dolgot azért fontos hangsúlyozni: a nyilasok és a kommunisták között alapvető különbség, hogy a nyilas ideológia lényegéhez tartozott a zsidóellenesség. Egészen konkrétan az volt a céljuk, hogy minden zsidónak tekinthető személyt el kell távolítani Magyarországról és Európából. A kommunista ideológiának az antiszemitizmus nem volt központi eleme. Még egy mítoszt szeretnék eloszlatni. Eszerint az egykori nyilas pártszolgálatosok, akik '44-ben öldököltek Budapest utcáin, azok '45 után egyszerűen átálltak a kommunista oldalra, és az ÁVH verőlegényei lettek. Ez egy jól hangzó történet, de egyetlen konkrét példát se ismerünk rá.

Dr. Paksa Rudolf
A SZERZŐ FELVÉTELE

**Szálasi
élete végéig
nem tudták
meggyőzni
arról, hogy
a németek
ennyire
barbár cse-
lekedetet
hajtottak
volna végre**

Kevésbé ismert, tragikusnak mondható mozzanat: a Budapesti Zsidó Tanácsnak volt egy kétségbeesett kísérlete arra, hogy a Nyilaskeresztes pártnak legyen egy zsidó tagozata. Mi is volt ez?

Tényleg nem lehet mást mondani, ez egy kétségbeesett próbálkozás volt. Szálasi a kortársaihoz képest meglehetősen nagyvonalúan gondolkodott a nemzetiségi kérdésről, és széles autonómiát tervezett adni a nemzetiségi magyar állampolgároknak, hogy az anyanyelvüket használhassák és ápolhassák a saját kultúrájukat. Erre a lehetőségre próbáltk rájátszani az ekkor már nem vallási, hanem faji alapon nyilvántartott magyar zsidóság vezetői. Azok, akik még az országban voltak egyáltalán.

Azt gondolták, talán ők is alakíthatnának egy ilyen nemzetiségi entitást, és akkor így be tudnának illeszkedni ebbe a hungarista pártállamba. Szálasi válasza erre értelemszerűen az volt, hogy Magyarországon hosszú távon úgyszincsen helye a zsidóságnak, ezért ezt ők ne erőltessék. Szálasi leginkább a cionistákkal értett egyet annyiban, hogy ők is azt akarták, hogy a zsidóság elmenjen Magyarországról, és saját államot alapítson. Szálasi és a cionisták között azért volt „némi” különbség: Szálasi kötelezte volna a zsidóságot a kivándorlásra, és azt akarta, hogy vagyonuk nélkül menjenek el.

Amikor felgyorsult a szélsőjobb radikalizálódása, 1936-ban a nemzetiszocialista eszméket valló pártok kö-

zött is volt, amelyik bekerült a parlamentbe. Azt, hogy 38-ban meghozták az első zsidóellenes törvényt, milyen külső-belső tényezők befolyásolták?

Európában a '30-as évek közepétől számos helyen hoztak a zsidóságot korlátozó törvényeket, mégpedig az 1935-ben meghozott nürnbergi törvények mintájára. Itt főleg közép-európai országokról van szó. És nem csak a német megszállás idején, hanem már előbb. Lengyelországban vagy Romániában jóval hamarabb hoztak zsidókorlátozó intézkedéseket, saját akaratukból, nem pedig német elvárásra. A '30-as évek elején Magyarországon is megjelentek azok a mozgalmak, amelyek a náciakat másolták, átvették a propagandájukat. Ezek közül a jelképükről nyilvánosnak, nyilaskeresztesnek nevezett mozgalom egyre népszerűbb lett. 1938-1939-re a legerősebb ellenzéki mozgalmá vált Magyarországon, jelentős tömegbázissal rendelkezett. Az 1939. évi országgyűlési választáson pedig a legjelentősebb ellenzéki politikai erővé léptek elő a parlamentben is. A nyilas mozgalom veszszóparipája, amit a propagandájuk állandóan hangoztatott: a zsidóság kárára akarták az ország szegényeinek a helyzetét javítani. Elsősorban a zsidóság kárára – tegyük hozzá –, de a földosztáshoz az egyházi hitbizományokat, illetve az arisztokrácia birtokait is elvették volna. Ezt persze kevésbé hangsúlyozták, mert az már alkotmányellenes uszítás lett volna, amiért börtön és a párt betiltása járt. De a zsidósággal kapcsolatos uszítás többé-kevésbé elfogadható volt, bár rendszeresen indítottak ellenük pereket „hitfelekezet elleni izgatás” vádjával, de ezekért enyhe büntetéseket kaptak a szerzők, illetve szerkesztők. Szálasi volt az első, akit jelentősebb időre szóló, letöltendő börtönnel büntettek felforgató tevékenységért: ő három évet kapott, amiből kettőt (1938-tól 1940 őszéig) le is ült a szegedi Csillagbörtönben.

A nyilasok antiszemita ígéreteivel a kormány versenyre kelt, hogy ne veszítse el a szavazóit. Ennek a versenynek lett az eredménye az egyre radikálisabb zsidóellenes törvények születése. A kormánypártnak ugyanis egyre többet kellett ígérnie,

mert a szélsőjobb a zsidók teljes kivándoroltatását tervezte, így a zsidók minden vagyonára rá akarták tenni a kezüket, amit aztán fel akartak használni állami célokra, illetve szétosztásra. Így a kormány a zsidókérdéssel egy olyan csúszós lejtőre került, hogy egyre többet és többet kell ígérnie. Tehát ígéretverseny volt a szélsőjobb és a kormánypárt között, azért, hogy utóbbi ne veszítse el a szavazóit.

Ami Szálasi-t illeti, Horthyék kudarcba fulladt átállási kísérlete után átvette a hatalmat, ennek ellenére úgy tudom, nem személyesen ő rendelte el a deportálást követő további atrocitásokat, inkább önkényeskedő emberei követték el azokat?

A Szálasi-időszak zsidópolitikáját mára talán tisztábban látja a kutatás, mint néhány évvel korábban. Szálasinak a zsidósággal kapcsolatos hosszútávú céljai egyértelműek: ki akarta vándoroltatni őket a vagyonuk nélkül. De – és itt van egy fontos „de” – Szálasi úgy gondolta, a zsidó munkaerőt majd a háború utáni helyreállítási munkálatokban még igénybe kellene venni. Ezért számára fontos volt, hogy a zsidóság, mint munkaerő megőrződjön a háború utánra. Hogy mennyire nem a zsidók maguk számítottak neki, azt jól mutatja, hogy még azt is elképzelhetőnek tartotta, a szovjet fogságba esett magyar katonáért elcseréli a magyar zsidókat. Ő ugyanis szentül hitte, hogy a kommunisták tényleg mind zsidók, ezért Sztálin majd örül a magyar zsidóságnak. Ez nyilván minden alapot nélkülöző elmélkedés volt Szálasi részéről, de abba betekintést nyújt, mennyire dogmatikusan és a valóságtól elrugaszkodva gondolkodott a világról. A lényeg mégis az, hogy Szálasi egyelőre nem akart megszabadulni a még Magyarországon lévő zsidóságtól. Ezért, amikor a németek kezdeményezik a deportálások újraindítását, akkor ebbe vonakodik beleegyezni, mert nem akarja pazarolni az ország újjáépítésére alkalmas munkaerőt. Akkor teszi ezt meg, amikor ígéretet kap arra, hogy a magyar zsidókat csak „kölcson” kéri a németek, és a háború után visszaadják őket. Szálasi

naivitásának újabb jele, hogy ezt elhitte. Ebből azt is láthatjuk, hogy Szálasi keveset tudott arról, hogy mi történik az európai zsidósággal. Gyakorlatilag egyike volt azon kevés magyar politikusoknak, akik nem tudtak a holokausztról. Ez azért lehetett, mert 1944 őszéig olyan ellenzéki politikus volt, aki nem fért hozzá a hivatalos állami szervek titkos külügyminisztériumi és diplomáciai híreihez, amit pedig hallhatott erről, azt az ellenséges propaganda koholmányának tekintette. Szálasi életéig nem tudták meggyőzni arról, hogy a németek ennyire barbár cselekedetet hajtottak volna végre.

De a Szálasi kor végnapjaiban fokozódtak a zsidóság elleni kegyetlenkedések...

Ami a zsidóellenes atrocitásokat illeti: ezek valóban nem a kormány kezdeményezésére történtek. 1944 októberének közepén olyan helyzet alakult ki, hogy ha valakinek nyilas karszalag volt a karján, szinte bármit megtehetett. Ha fegyvere is volt, akkor ölhetett vele, akár rendőrt is! A Szálasi kormány ehhez kezdetben elnézően viszonyc, mivel úgy gondolták, a hosszú ideig elnyomott mozgalmuk tagjainak „hagyni kell, hogy kiengedjék a gözt”. Szálasinak kényelmetlenné vált egy idő után a fegyveres pártszolgálatosok önbíráskodása. Ekkor már nem sokat tudott tenni a kormány, hiszen november-decemberben elkezdték evakuálni a fővárost, a kormányhatalom kiköltözött az ország szélére.

Budapest körül 1944 karácsonyára záródott be a szovjet ostromgyűrű. Ekkortól senki és semmi nem parancsolhatott annak, akinek fegyvere volt Budapesten. A fegyveres nyilasok teljhatalommal rendelkeztek olyanok felett, akiket gyűöltek, mert a nyilas propaganda szerint ők okolhatóak minden szenvedésért, a háborúért, a szovjetekért. '44 őszén-telén azok, akik nyilas pártszalaggal rendelkeztek, hatalmat kaptak mindenki fölött, különösen a régóta gyűlölt zsidóság fölött, akiket az antiszemita propaganda nyomán nem is vettek emberszámba. Ez a magarázata annak, hogy hétköznapi emberek, családapák és fiatal suhancok tömegesen váltak gyilkosokká.

'44 őszén-telén azok, akik nyilas pártszalaggal rendelkeztek, hatalmat kaptak mindenki fölött

Látomások dekadens testjátéka

Tizenhárom évvel a háború befejezése után a kollektív emlékek még frissek. Sokan bár testben túléltek, lélekben még mindig vonszolják magukkal a megrázó képeket. Vagy azért, mert áldozatok, vagy azért, mert elkövetők voltak. Hogyan lehet háborúról, elnyomásról, koncentrációs tábori élményekről úgy beszélni ma a színházban, hogy a jól bevált, az esettanulmányokban is végletekig tárgyalt emberi megaláztatás problémáján, és az ember, mint áldozat témáján túlmutasson? A személyes történetek, a mikrotörténetek mindig felnyitnak egy-egy sebet, egy újabb ajtó nyílik a mélyebb, személyesebb, de ma már csupán többedkézből megtapasztalt személyes valóság megismerése felé. SZABÓ RÉKA kritikája.

Új perspektívából közelíti meg ezt a bonyolult politikai, társadalmi, illetve lélektani problémát a Kolozsvári Állami Magyar Színház bemutatója, a Nona Ciobanu rendezte *Aki elzárja az éjszakát* című előadás. A produkció forgatókönyvét az 1974-ben Liliana Cavali által rendezett *Az éjszakai portás*, eredeti címén *Il portiere di notte* film ihlette. Nona Ciobanu a szerelmi történetet emelte ki ebből, melynek a legerősebb komponense az elnyomó-elnyomott problematikája. A kolozsvári előadásban a valamikori SS tisztok tolatkodó és fenyegető jelenléte csupán drámaibbá formálja a cselekményt,

Be-skatulyázzák önmagukat egy hálóval körülhatárolt szűk térbe, ahol csupán egy ágy és ők maguk férnek meg

segít előhívni Max és Hanna, a végletekben gondolkodó-érző szereplők traumatikus múltját. Max (Viola Gábor) ugyanis volt náci tiszt, míg Hanna (Györgyjakab Enikő) a tizenhárom évvel „ezelőtt” még működésben levő koncentrációs tábor volt foglya. Kettejük viszonyát nem csupán a gyűlölet határozta meg, hanem a gyűlöletből és kiszolgáltatottságból beteges szerelemmé torzuló viszony, mely a táborban nemi erőszakkal kezdődött. Tizenhárom év után véletlenül újra találkozik egy bécsi hotelben a két szerelmes, viszont Hanna azóta egy világhírű amerikai karmester felesége, Max

pedig már nem tábori orvos többé, hanem a bécsi hotel portása.

A filmben a nő megjelenésével flashbackek formájában fájó emlékek peregnek a férfi előtt, és ahogyan múlik az idő, rájövünk, nem ő az egyetlen, aki képtelen szakítani múltjával. A kolozsvári színház stúdiószínpada megtartja ezt a filmes technikát, amelynek következtében a játék terén (bécsi hotel, Max szobája) túl megjelenik az emlékezet tere is. Az üres, fekete színpad közepén egy vaságy látható, baloldalt egy fogas, amelyen Max ruhái lógnak, a fogas alatt számtalan fényesre suvickolt cipő. Mellettük régi film-

Kolozsvári Állami Magyar Színház

Nona Ciobanu: Aki elzárja az éjszakát

A forgatókönyvet Liliana Cavani *Az éjszakai portás* című filmje ihlette

Fordította:

Horváth Andor

Rendező:

Nona Ciobanu

Díszlettervező:

Nona Ciobanu,
Peter Košir

Jelmez, zene, fények:

Nona Ciobanu

Fényképek, videofelvételek:

Matjaž Wenzel

Videóprojekció:

Peter Košir

vetítő, mely olykor a hátsó, vászon-ná alakított falra vetít jeleneteket a koncentrációs tábori múltból. Ezekben a filmekben Hanna meztelenül, fiúsra nyírt hajjal lépked a földre omló ablaküvegek közt, miközben egy SS tiszt, szórakozásból többször is elsüti pisztolyát, mire Hanna elájul az ijedségtől. Újabb kép következik, amelyben már a femme fatale-vá idomult (vagy idomított?) nő belenéz abba a tálba, amelyben felszolgálták neki az egyik, őt molesztáló férfi fejét. Könnyen ráismerhetünk Salomé történetére, Viola Gábor viszont monológjaiban folyton emlékeztet is rá: Salomé története a mi történetünk. A megrázó pillanatok, sötét árnyképek e két emberi lény találkozásával újra valósággá válnak.

A hús és vér valósága A film-mel ellentétben az előadás alapötlete a két szereplőre redukált történetmondás és a két test találkozásából fakadó kommunikáció. A testet fegyelmező és a fegyelmezőnek engedelmeskedő testé, ezek a szerepek viszont folyamatosan cserélődnek a két fél között. Hol Max kerül kiszolgáltatott helyzetbe, panelekbe fulladt megjegyzéseket hangoztatva, hol pedig Hannát látjuk láncra verve, ágyhoz kötve, vagy a fényesre súrolt cipők közé temetkezve. „A hűség

A történetben valójában a kitágított idő az, ami lehetőséget ad az emlékezettel való játéknak

FOTÓK: KOLOZSVÁRI
ÁLLAMI MAGYAR SZÍNHÁZ

a legkiszámíthatatlanabb hajlam”, mondják, és egymás bosszújának szerelmes eszközeivé válnak. Az áldozat gyilkossá, a gyilkos áldozattá lesz, Max pedig felvállalja az SS tisztek fenyegető jelzőjét: éjszaka dolgozó patkánnyá válik. Viola Gábor és Györgyjakab Enikő együttléte viszont nem érett meg ezeknek a gondolatoknak a hiteles átadására. A koreografált mozgásnak, mint tragédiának kellene súlyt adnia a test és az emberi élet szörnyű birtokbavételének, ezzel szemben a probléma kiaknázatlan marad. A testek nem az őszinte párbeszéd közvetítői, a megkomponált mozdulatok művivé, megbízhatatlanná, az emberközeli-től, megtapasztalhatótól távolivá tettek a találkozásokat. A széles gesztusok, a földhöz csapott székek, a szilánkjaira tört üveg pohárban zajló véres fürdőzés hamis közvetítői lettek az ellenőrzés alól kicsúszó dekadens emberi érzéseknek.

A Max-szal folytatott viszony bűnössége, a hús-vér valósága, a rendezői koncepció szerint kitörölte az előadásból a karmester férj és az SS tisztek jeleneteit, ők csupán, mint szellemek, vagy inkább, mint orwelli nagytestvérek, vetítívászon, vagy árnyékként jelennek meg, fenyege-

tik Maxot. A férfira nem hatnak az egykori náci pszichoterápiás beszélgetéseknek, hogy mindent saját szabadságuk érdekében tettek. Elássa magát Hannával az erőszak élvezetében, az ütések, vágások, öklöcsapások oda-vissza történő mazochista játékába. Végül beskatulyázzák önmagukat egy hálóval körülhatárolt szűk térbe, ahol csupán egy ágy és ők maguk férnek meg. Mozdulataik, simogatásaik marionettek mozgásává válik. Sikert-e egymás előtt letisztázni a múltat? Tisztára akarták-e egyáltalán mosni önmagukat egymás előtt? Vagy csupán az emlékképek ketrecébe zárva találták meg valódi szabadságukat egy számukra élehetetlen kapitalista világban?

A történetben valójában a kitágított idő az, ami lehetőséget ad az emlékezettel való játéknak. Max és Hanna bármelyik pillanatban kivégezhető lehetne, mert teljesen védtelenek a külvilággal szemben, de sem a film, sem az előadás dramaturgiája ezt nem engedi meg. Horváth Andor fordításában a színpadon elhangzó szavak a test körtáncába olvadnak, Salomé táncát idézve, folyamatos játékot kezdeményezve a vággyal, étellel, halállal, az emberi lélek démonikus erejével.

Magunkhoz nyúlunk

Ez nem gyerekirodalom! – ez a figyelmeztetés jelenik meg többször, több helyen a hetekben boltokba kerülő *Pentameron* – *A mesék meséje, avagy a kicsik mulattatása* című könyvvvel kapcsolatban. Valószínűleg sokan nem veszik majd komolyan ezt a pontosítást (máris tett ezért néhány felelőtlen könyvterjesztő) – és pórul fognak járni. A 17. századi költő, író, Giambattista Basile történetei felnőtt történetek. Erotikával, érzékiséggel, erőszakkal, ismerősséggel és ismeretlenséggel terhes példabeszédek, kísértések. Mindarról szól, amivel az európai kultúra már a 17. században is szembesült, és amelyet mégsem tudott felvállalni, feldolgozni. Alapszituációk, alapkarakterek sorakoznak fel: ezért vált ez a gyűjtemény alapanyaggá az európai irodalom-kultúra számára, még akkor is, ha erről az eredetről keveset tudunk. Ikonikussá, széles körben ismertté mára a Grimm testvérek hagyatéka vált. Miért? És hogyan? Mi történt az alatt a folyamat alatt, amíg Giovanni Francesco Staraparola (Basile 16. századi elődje) és a nápolyi mesegyűjtő történetei eljutottak Grimmékig és feldolgozták azokat? Erre a kérdésre számtalan tanulmány ad választ (Jack Zipes kutatásai az ezredfordulón jelentek meg), ám azoknak, akik szembesülni szeretnének az eredettel, bizvást ajánlhatjuk Király Kinga Júlia fordítását. Ezekből a szövegekből először, magyar nyelven az ötvenes években jelent meg ízelítő, a teljes, nápolyi nyelven írt mesegyűjteményt azonban csak most, a marosvásárhelyi műfordító segítségével veheti kézbe az olvasó. Túl a történeteken, az európai barokk mitológián itt máshoz is kulcsot kap: hogyan működik egy regionális értelemben nagyon is zárt, különböző kölcsönhatásokat emésztő regionális világ – Nápoly? Milyen a földrajzi szempontból körülhatárolt kulturális tér? Mit jelent az átvétel, a megőrzés, átalakítás-átalakulás? Erdélyi olvasó számára különösen izgalmas kaland ez a nápolyi tér-idő utazás.

Erdélyi olvasó számára különösen izgalmas kaland ez a nápolyi tér-idő utazás

Valószínű, hogy a mesegyűjtemény (amelyről századokig az olasz irodalom is alig vett tudomást) a meséről alkotott fogalmunkat is átváltoztatja: nem csak a témaválasztás merészsége, hanem a mesei keretek, szerkezet ártértelemezése miatt. Mi az epizód? Mi a folytatás? Hol a kezdet? Hol a vég? Mi az identitás, és mi az identitás csere-játék? Ki-kinek a hangján szólal meg, és hogy kötik a hangokat, szöveg-elemeket egy-egy szereplőhöz? A filmes-televíziós dramaturgiákhoz szokott mozgókép fogyasztó számára ad meglepő válaszokat a 17. századi Basile. A következő hónapokban valószínűleg reneszánsza lesz ezeknek a történeteknek. Magyar nyelvterületen azért, mert Király Kinga Juliának köszönhetően immár elérhető a teljes gyűjtemény, továbbá azért, mert a kötet anyaga életre kel más formában is. A pár éves szünet után újra megjelenő képregény magazin, a *Roham* első számát például *A mesék meséje* alapján írták és rajzolták a szerzők. Hamarosan film is készül Basile nyomán: Matteo Garrone, a *Gomorra* rendezője és forgatókönyvírója rendezi, a

főszerepeket pedig Salma Hayek és Vincent Cassel játssza. Mindezek már a nem lebecsülendő popkultúra termékei, *A mesék meséje*nek továbbbírásai, továbbképezései, rajzolásai. Minden bizonnyal érdemes lesz nézni-lapozni ezeket is. De az értheti és értékelheti a *Pentameron* újraéledését igazán, aki visszanyúl az eredetihez. Szerencsére van, amihez: öt évnyi – bizvást mondhatjuk heroikus – fordítói munka után jelenik meg a *Pentameron* a Kalligram gondozásában. Nyelvileg térségeket, évszázadokat kellett visszaadni, egy különleges (a mesevilágtól elválaszthatatlan) dialektust kellett magyarártani. Ott a helye ennek a kötetnek a polcon, Basile nyomán frivolán fogalmazva: nyúlunk hozzá bátran, mi európai olvasók, mert ezt lapozva, a szó átvitt, és kevésbé átvitt, reflexeinket, testiségünket boncoló értelmében: magunkhoz nyúlunk.

GIAMBATTISTA BASILE: *Pentameron. A mesék meséje, avagy a kicsik mulattatása*, fordította Király Kinga Júlia, Kalligram, 2014.

PARÁSZKA BORÓKA

Tabéry Géza novellapályázat

FELHÍVÁS!

A **Partiumi Keresztény Egyetem Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszéke**, valamint a **Várad irodalmi és művészeti folyóirat** közös, Tabéry Géza novellapályázatát hirdet „**Tavaszz, tűz, történelem**” címmel, 2014. november 16-tól.

A pályázati kiírásra magyar anyanyelvű pályakezdő és gyakorló szerzők egyaránt jelentkezhetnek. Pályázati korhatár: 16-28 év!

A pályázat célja, hogy értékelési, elbírálási és megjelenési lehetőséget biztosítson mindazoknak, akik szakmai megítélés alapján szeretnék alkotásaikat hagyományos úton és elektronikus irodalmi periodikában is megjelentetni.

A pályamunkákat szakértő zsűri értékeli, a beérkezett pályázatokat a szerkesztőség és a tanácsék által felkért szakértők bírálják el.

A zsűri döntése alapján a minősítést elérő szerzők elismerő oklevelet, a legjobb pályamunkákat beküldő 3 szerző pedig pályadíjat és könyvcsomagot kap az alábbiak szerint:

A győztes pályamű **20ezer Ft/** illetve ennek megfelelő RON + könyvcsomag;
a második helyezett **12 ezer Ft/** illetve ennek megfelelő RON; + könyvcsomag;
a harmadik helyezett **7 ezer Ft/** illetve ennek megfelelő RON; + könyvcsomag;
díjazásban részesül.

A legjobb novellákat a *Várad* irodalmi és művészeti folyóirat publikálja.

A pályázat tematikus: a megszülető írásnak témájában a címben jelzett három tematika valamelyikéhez kell kapcsolódnia.

A pályázatra **szerzőnként maximum két novella** küldhető be! A novellák egyenként legfeljebb 10 gépelt oldal (kb. 24.000 karakter, Times New Roman betűtípus, 12-es betűméret, 1,5-ös sortávolság, 2,5-ös margó) terjedelműek lehetnek. Nevezési díj nincs.

Beküldési határidő: 2015. január 4.-én, 24 óráig!

A pályamunkákhoz kérjük minden esetben mellékelni a pályázó pontos elérhetőségeit.

A pályázatok beküldhetők:

villanypostán: taberypalyazat@gmail.com címre,

vagy **postai úton** a *Várad* szerkesztősége címére. (Revista culturală *Várad* 410068 Oradea Piața 1 Decembrie nr.12, județul Bihor.)

A küldeményen kérjük feltüntetni: *Tabéry novellapályázat*

A pályázat résztvevői a pályamunkák beküldésével felhasználási engedélyt adnak a meghirdetők részére egy éves időtartamra, akik ezáltal jogosultak szerzői jogdíj nélkül magyar nyelvet-rületen bármilyen formában megjelentetni, közzétenni a műveket.

A zsűri jogosult dönteni a díjak kiadásáról, esetlegesen összevonásáról, vagy visszatartásáról is.

Eredményhirdetés és ünnepélyes díjátadás: 2015. március.

További információk:

<http://magyartanszek.partium.ro/hu>

<http://www.varad.ro/>

Könyvmaraton

November 20-22.

VÁRAD
FOLYÓIRAT

Várad

EUROPRINT
KIADÓ

europ rint

RIPORT
KIADÓ

riport

SZIGLIGETI
SZÍNHÁZ

VÁRAD FOLYÓIRAT
SZÍNHÁZ

TÁMOGATÓK:
COMMUNITAS
ALAPITVÁNY

RMDSZ
28 ÉVES 18 ÉVES

SILENT
KÁVÉHAZ

silent

A Várad Kulturális Folyóirat, az Europrint Nyomda és Kiadó, valamint a Riport Kiadó szervezésében

VI. Nagyvárad Könyvmaraton

Főszerepben a könyvek és a szerzők:

Karácsony Benő:	<i>Utazás a szürke folyón</i>
Dragomán György:	<i>Máglya</i>
Láng Zsolt:	<i>Szerelemváros</i>
Elek Tibor:	<i>Markó Béla költői világa</i>
Székely Ervin:	<i>Bársonyszék és aszfalt</i>
Péter I. Zoltán:	<i>A Zöldfától a Kék macskáig – nagyvárad vendéglők a monarchia korában</i>
Tasnádi-Sáhy Péter:	<i>A békaember legendája</i>
Kós Károly:	<i>Publicisztikák – díszkiadás</i>
Molnár Judit:	<i>Nádpálca nélkül</i>
Lőnhárt Melinda:	<i>A látható hiány</i>
Borzási Johanna:	<i>Angyalszemközt</i>

Közreműködik:

Mátyás Zsolt Imre

Helyszínek: November 20. csütörtök 17 órától
Illyés Gyula Könyvesbolt
November 21. péntek 17 órától
Illyés Gyula Könyvesbolt
November 22. szombat 15,30 órától Silent café,
19,30 órától Ady Endre Múzeum

**Szombaton 11 órától Maraton Café
a Silentben Dragomán Györggyel,
Székely Ervinnel, Tasnádi-Sáhy Péterrel
és Kőrössi P. Józseffel**

Vendégeink: Dragomán György – író
Markó Béla – költő
Elek Tibor – *Bárka* folyóirat
Láng Zsolt – író
Demény Péter – író, költő
Sarány István – szerkesztő – Pallas Kiadó

Mi tudjuk, hogy Ön szereti a könyvet!